

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Kriminálmetodikai kiskáté, avagy mire való a kriminálmetodika?

Szerző:

Dr. Kovács Gyula

Budapest, 2022. február 28.

I. Bevezető első rész

A kriminálmethodikai kiskaté című tanulmány alapját számos előadásom képezi, amely eredetileg a Rendőrtisztviselői Főiskola (RTF) és jogutódja, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Rendészettudományi Karán (RTK) 2007-2012 között; 2014 őszétől pedig a Károli Gáspár Református Egyetem (KRE) Állam- és Jogtudományi Karán (ÁJK) folyó Bűnügyi szakjogász (BSZJ) szakirányú továbbképzésen a tavaszi félévek során hangzott el.¹ A tantárgy órarend szerinti megnevezése: „*A vagyon elleni bűncselekmények bizonyítása és bírósági gyakorlata*”, tehát *lényegét tekintve kriminálmethodika*, vagyis a kriminalisztika különös része, másképpen fogalmazva, az egyes bűncselekmények nyomozása. Máris tanulunk valamit (annak, aki esetleg nem tudná): *a kriminálmethodika a kriminalisztika különös részét képezi*. Jelentése (röviden): *az egyes bűncselekmények nyomozásának módszertana*.²

*A művet többféle indítástól vezérelve készítettem el. Az első magától értetődő: a téma tananyag, amelyet a BSZJ-képzésen oktatok, ezért a köteles tisztelet parancsolja, hogy a kriminálmethodikával kapcsolatos elméleti ismereteimet és gyakorlati tapasztalataimat közlétegyem. A második az elsőből következik: bízom benne, hogy kriminálmethodikai tárgyú okfejtéseim tananyagként megállják a helyüket, és hasznára válnak azoknak a munkatársaknak is, akik a nyomozást a gyakorlatban végzik, vagyis a 'terepen' üldözik a bűnt. Nem titkolt célom volt továbbá (legyen ez a *harmadik ok*), a gyakorlati nyomozáshoz nélkülözhetetlen kriminálmethodikai alapok, vagyis a rendszer, a felépítmény változásainak megismertetése. Végül (és ez a *negyedik ok*): *a kriminálmethodika rendszere, felépítése* számos új elemet tartalmaz; ezeket mindenképpen szándékomban állt közkinccsé tenni.*

A tanulmány elkészítéséhez elsődleges forrásként egyrészt *saját kútfőből merítettem*, amikor 25 év rendvédelmi, bűnügyi és közigazgatási szakterületen, valamint 22 esztendő felsőoktatásban eltöltött időszak elméleti és gyakorlati tapasztalataira támaszkodtam. (Nem tagadom, sokat foglalkoztatott ez a téma, rengeteget töprengtem egy jó modellen, és talán nem kizárt, hogy kitaláltam valami használható dolgot.) Másrészt *saját kutatásaim eredményei*, illetve műveim *mellett* - másodlagos forrásként -, *számos egyéb szakkönyvet, főiskolai és egyetemi jegyzetet felhasználtam*, ideértve a témához kapcsolódó jogszabályokat, valamint közjogi szervezetszabályozó eszközöket is.

Munkám kilenc részből áll: bevezetéssel kezdődik, illetve forrás- és irodalomjegyzékkel, valamint mellékletekkel zárul. A bevezető első részt követő szabálytalan előhangok stílusát tekintve, valamennyire kilóg a sorból (ezért szabálytalan). Ez a lazább hangvételű *második rész*, amely *a már hivatkozott előadások szerkesztett változata* (és amelyben megpróbáltam visszaadni az élőbeszédet), három fejezetet tartalmaz: 1. *a nyugalom megzavarására alkalmas gondolatmocoogató alapvetéseket*; 2. *felvetéseket a bizonyítás tárgyáról*; 3. *néhány gondolatot a bűnügyi nyomozóval szemben támasztott követelményekről* (azt is mondhatnánk, hogy a második rész egyfajta pót bevezetés).

¹ A legutóbbi előadást 2021. március 13-án (szombaton) 13:15-16:30 óra között - távoktatás keretében - online adtam le.

² Megítélésem szerint, ennél rövidebb meghatározás nem létezik.

A *harmadik rész*, amely a kriminalisztika felosztása címet viseli, az általános részhez tartozó krimináltechnikával és krimináltaktikával, valamint a különös résszel, vagyis a kriminálmódszerekkel foglalkozik.

A *negyedik rész* képezi a tanulmány gerincét: az első fejezet a kriminálmódszerek hagyományos és továbbgondolt; a második fejezet napjaink kriminálmódszereinek a tételait ismerteti. Az *ötödik rész* másfajta nézőpontból vizsgálja a kriminálmódszerek belső rendszerét (statikus és dinamikus rész; főcsoportok és az azokhoz kapcsolódó tételek); az *összegző hatodik rész* pedig a mű főbb megállapításait summázza. A *hetedik részben* a bibliográfia olvasható, a *nyolcadik* pedig a felhasznált jogszabályokat listázza. Megjegyzendő, hogy a szakirodalmi, az internetes és a jogszabályi hivatkozások a lábjegyzetekben is olvashatók (a jogszabályi hivatkozások a törzsszövegben szintén előfordulnak).

A mellékletekben (*kilencedik rész*) nyolc táblázat, a következő sorrendben egészíti ki a tanulmány ismeretanyagát:

1. A kriminalisztika felosztása
2. A lopás csoportosítása
3. A verziók csoportosítása és a nyomozási terv fajtái
4. Az ügytől a személyig és a személytől az ügyig folytatott nyomozás
5. A kriminálmódszerek felépítése I.
6. A kriminálmódszerek felépítése II.
7. A kriminálmódszerek statikus és dinamikus része
8. A kriminálmódszerek főcsoportjai és a főcsoportokhoz kapcsolódó tételek

2. A második rész, amely szabálytalan előhangokat és néhány gondolatmódszertartó alapvetést tartalmaz

A bevezető első részben utaltam a tantárgy BSZJ-képzés órarendje szerinti - helytelen - megnevezésére. A *tantárgy nem órarend szerinti elnevezése*: „A vagyoni elleni bűncselekmények nyomozása (felderítése és vizsgálata), illetve bírósági gyakorlata”. E meghatározás ugyancsak saját kútfőből ered, ugyanis a bizonyítás (Be.³ 163-213. §), amely inkább büntetőeljárás-jogi fogalom, nem csere szabatos a nyomozással (Be. 348-424. §), különösen annak ismeretlen tetteses (felderítési) szakaszával;⁴ az előkészítő eljárással (Be. 339-347. §) pedig köszönőviszonyban sincs. Márpedig, *ha bűnügyi szakjogász- vagy bármilyen bűnügyi témájú képzés keretében kriminálmódszerekről esik szó, akkor inkább nyomozásról, semmint bizonyításról kell beszélnünk. Ezt nyomatékosítja például a BSZJ-képzés Tanulmányi Tájékoztatójának 6. pontja*, amely az elsajátítandó kompetenciákat, megszereshető tudáselemeket, ismereteket, személyes adottságokat és készségeket részletezi.⁵

³ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.).

⁴ A Be. 348. § (2) bekezdése alapján, a nyomozás felderítésből és vizsgálatból áll. Lásd még a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól szóló 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 133-136. § (a felderítés) és 150-155. § (a vizsgálat) rendelkezéseit.

⁵ A Tanulmányi Tájékoztató elektronikus elérhetősége: <https://ajk.kre.hu/index.php/bunugyi-szakjogasz-ll-m-szakiranyu-to-vabbkepzesi-szak> (2021.06.22.).

A nyomozáshoz szorosan kapcsolódó előkészítő eljárás végképp idegen a bizonyítástól. Az előkészítő eljárás egyfajta 'előnyomozás',⁶ amelynek alanya a büntetőeljárás lefolytatására hatáskörrel rendelkező ügyészség vagy nyomozó hatóság [Be. 339. § (2) bekezdése], célja pedig - a maga sajátos eszközeivel és módszereivel - annak megállapítása, hogy a bűncselekmény gyanúja fennáll-e [Be. 340. § (1) bekezdése]. Az előkészítő eljárás nem csupán azért köthető a nyomozáshoz, mert az ügyészség és a nyomozó hatóság végzi: *az előkészítő eljárást optimális esetben a nyomozás elrendelése fejezi be* [Be. 339. § (4) bekezdés b) pontja].⁷

Megjegyzendő továbbá, hogy a bevezetésben hivatkozott előadások első blokkja (vagy modulja) pontosan azért foglalkozott a kriminálmetodika rendszerével, felépítésével vagy elemeivel (és persze, mint ahogy az lenni szokott, még sok minden mással), mert *kriminálmetodikai alapok ismerete nélkül bajosan lehet eredményesen nyomozni* (ne feledjük: a kriminálmetodika alapvetően az egyes bűncselekmények nyomozásáról szól).

A rend kedvéért szeretném jelezni azt is, miszerint *a kriminálmetodikai alapokhoz* (vagyis az első modulhoz) - a rendszer vagy felépítés mellett - *szorosan hozzátartoznak*

- *a kriminalisztikai alapkérdések*⁸ (második modul),
- *a felderítés és a vizsgálat*⁹ (harmadik modul),
- *az 'ügytől a személyig' és a 'személytől az ügyig' modell*¹⁰ (negyedik modul), valamint
- *a sorozat-bűncselekmények nyomozása*¹¹ (ötödik modul).

Hangsúlyozom: a felsorolt modulokkal azért muszáj foglalkozni, mert azok legalább alapszintű ismerete nélkül nem létezik hatékony bűnüldözés.

2.1. A nyugalom megzavarására alkalmas, gondolatmocarogtató alapvetések

Előljáróban néhány 'eretnek' nézetet szeretnék közkinccsá tenni. Ezek egyfajta gondolatmocarogtató alapvetések, és természetesen a kriminálmetodikához, vagyis az egyes bűncselekmények nyomozásához kapcsolódnak. A felvetés: a gyakorlati nyomozás, illetve annak oktatása szempontjából, *mikor nincs szó kriminálmetodikáról?* (E fejezetet különösen azoknak a büntetőjogász kollégáknak ajánlom, akik szinte soha nem voltak 'terepen', és a katedráról abban a tévhitben 'hintik az ígét', hogy kriminálmetodikát oktatnak.)

---

⁶ Az előnyomozásnak létezik egy másik olvasata is: „Az ún. *belső felderítés, quasi előnyomozás (internal investigation) szervezeti értelemben egy olyan kontrolleljárás, amelynek célja, hogy a szervezetben a múltban lezajló valamely esemény, tipikusan magánjogi, közigazgatási jogi, szabálysértési jogi, valamint büntetőjogi szempontból releváns jogsértésekre fókuszálva kivizsgálásra és értékelésre kerüljön, tehát egy szervezeti válaszreakció visszaélés elkövetése gyanújának felmerülése esetén*”. MOLNÁR Erzsébet: A vállalkozáson belüli előnyomozási eljárás interdiszciplináris kontextusban. Jogtudományi Közöny 2016/9, 459. o.

⁷ Az előkészítő eljárással összefüggő rendelkezések áttörik a főszabályt, amely szerint a büntetőeljárás nyomozással kezdődik [Be. 348. § (1) bekezdése; 339. § (1) bekezdése; 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 94-103. § (Harmadik rész - Az előkészítő eljárás)].

⁸ Részletesebben lásd KOVÁCS Gyula: *Kriminalisztikai alapkérdések. Glossa Iuridica 2021/1-2*, 183-197. oldal.

⁹ Részletesebben lásd DOBOS János - KOVÁCS Gyula: *Kis nyomozástan (Harmadik, átdolgozott kiadás)*. Budapest, Dr. Kovács Gyula [KGyul@], 2020, 67-76. o.

¹⁰ Részletesebben uo. 156-163. o.

¹¹ Részletesebben lásd KOVÁCS Gyula: *A sorozat-bűncselekmények nyomozása. Glossa Iuridica 2020/3-4*, 215-238. o.

Nem beszélhetünk kriminálmetodikáról akkor, amikor a cselekmény büntetőjogi megítélését (tehát a minősítést) követően csupán a kérdéses bűncselekmény különös törvényi tényállási elemeit¹² az általános törvényi tényállás szükségképpeni és nem szükségképpeni ismérveivel¹³ párhuzamba állítjuk (vagy összepárosítjuk). Másképpen fogalmazva, az adott bűncselekményt elemezzük: meghatározzuk a jogi tárgyat, az elkövetés tárgyát (feltéve, hogy van olyan), az elkövetési magatartást, az eredményt (ez utóbbit természetesen úgynevezett materiális bűncselekmény esetében), az alany és az alanyi oldal elemeit, és így tovább.

Az sem kriminálmetodika, ha a vizsgált bűncselekmény elhatárolási kérdéseit elvi síkon feszegetjük, mert például az úgynevezett megtartásos rablást szokás elhatárolni a lopástól;¹⁴ a klasszikus, leütéses rablást a kifosztástól;¹⁵ a zsarolást az önbíráskodástól vagy a kényszerítéstől;¹⁶ a jármű önkényes elvételét pedig a gépjárműlopástól,¹⁷ sőt, a rábizott idegen gépi meghajtású jármű jogtalan használatát a sikkasztástól és a hűtlen kezeléstől.¹⁸

Ezzel természetesen nem azt akarom állítani, miszerint a gyakorlati nyomozás során nem adódhatnak elhatárolási kérdések (nyilvánvalóan adódnak). Mindössze azt szeretném érzékeltetni, hogy ezeket az elhatárolási kérdéseket nem általánosságban és elméletben, hanem mindig a konkrét történeti tényállással kapcsolatosan, gyakran a helyszínen kell vizsgálni.

Nézzünk egy példát: a tetten ért elkövető azzal védekezik, hogy az elkövetés tárgyát képező jelentős értékű személygépjárművet csak használni akarta, és még csak eshetőlegesen sem merült fel benne a jogtalan eltulajdonítási szándék. Nos, ez esetben az elhatárolási kérdések - nem elvi síkon, hanem a gyakorlatban - úgy merülhetnek fel, hogy ott a helyszínen, milyen információkból (adatokból, tényekből) következtethetünk az elkövető valódi szándékára? Másképpen fogalmazva: tudjuk-e cáfolni a tettes állítását (védekezését), avagy sem?¹⁹

Ott áll tehát a rendőrájárőr, 'néz ki a fejéből' (bocsánatot kérek), és nem tudja, hihet-e a tetten ért elkövetőnek?

Gondoljuk tovább a példát: esetünkben az intézkedő rendőrök a helyszínen a jármű utas- és csomagterét átvizsgálják,²⁰ amelynek eredményeképpen a vezetőülés alatt egy pár olyan idegen (nem a

---

¹² A különös törvényi tényállásokat a törvényalkotó a Büntető Törvénykönyv Különös Részében fogalmazza meg. A különös törvényi tényállás egy adott bűncselekmény törvényi ismérveinek az összessége. Úgy jön létre, hogy a törvényalkotó a történeti tényállásokból absztrakció útján nyert tényállási elemekből létrehozza az adott bűncselekmény (magatartástípus) különös törvényi tényállását. BLASKÓ Béla: *Magyar Büntetőjog Általános Rész (Ötödik, átdolgozott kiadás)*. Budapest - Debrecen, Rejtjel Kiadó, 2013, 154. o.

¹³ Az általános törvényi tényállás valamennyi bűncselekmény törvényi tényállásának közös elemeit tartalmazza. A tényállási elemeket formai és tartalmi szempontok szerint csoportosíthatjuk. Uo. 155. o.

¹⁴ Btk. 365. § (2) bekezdése (megtartásos rablás); Btk. 370. § (1) bekezdése (lopás).

¹⁵ Btk. 365. § (1) bekezdés a) pontja (útonállásszerű, leütéses rablás); Btk. 366. § (1) bekezdés b) pontja (kifosztás).

¹⁶ Btk. 367. § (1) bekezdése (zsarolás); Btk. 368. § (1) bekezdése (önbíráskodás); Btk. 195. § (kényszerítés).

¹⁷ Btk. 380. § (1) bekezdés első fordulata (jármű önkényes elvétele); Btk. 370. § (1) bekezdése (lopás).

¹⁸ Btk. 380. § (1) bekezdés második fordulata (jármű önkényes elvétele); Btk. 372. § (1) bekezdése (sikkasztás); Btk. 376. § (1) bekezdése (hűtlen kezelés).

¹⁹ A jelentős értékű személygépjármű ellopásának [Btk. 370. § (4) bekezdés a) pontja] büntetési tétele egytől öt évig terjedő szabadságvesztés; a jármű önkényes elvétele [Btk. 380. § (1) bekezdése] büntetési tétele - minősítő körülmény(ek) hiányában - egytől három évig terjedő szabadságvesztés.

²⁰ A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) 30-31. §.

járműhöz tartozó) forgalmi rendszámot találnak, amelyről az ellenőrzés során kiderül, hogy lopott. Ez már gyanúok lehet arra vonatkozóan, miszerint az elkövető az 'elkötni' szándékozott személygépjárművet nem csupán használni akarta... Nagyon úgy tűnik, a kérdés megoldódni látszik, és a mérleg serpenyője a gépjárműlopás felé billen.

Módosíthatjuk a történeti tényállást úgy is, hogy a potenciális elkövető a közúti ellenőrzés során egy olyan személygépjárművel közlekedik, amelynek tulajdonjogát és használatának a jogosultságát nem tudja hitelt érdemlően igazolni. Magyarul: más tulajdonában van a személygépjármű, amelynek az intézkedés alá vont személy nem üzemben tartója és használója. A rendelkezésre álló adatok alapján, a személygépjárművet (még) nem körözik. A forgalmi engedély a kesztyűtartóban van, az 'emberünk' pedig azt állítja, miszerint a személygépjárművet a tulajdonostól kölcsönkapta.

Ez esetben a bűncselekmény gyanújának megállapítása érdekében, mi a teendő? A rendőrrjárőrnek, milyen intézkedéseket kell fogantatnia? Javaslom, egyelőre hagyjuk nyitva ezt a kérdést, és haladjunk tovább.

2.2. Felvetések a bizonyítás tárgyáról

Az eddig leírtak vonatkoznak a bizonyítás tárgyának²¹ a meghatározására is: nem elegendő az elkövetés tárgyát képező (másképpen fogalmazva a 'nyomozott') bűncselekmény tényállási elemeit ismereteni. „*A lopás bizonyítási tárgya egyebek mellett az idegen, ingó, meghatározott értékkel bíró dolog*” - hallani a vizsgákon. Nocsak... Komolyan? Nos, akkor halljuk azt is, miszerint a gyakorlatban, milyen bizonyítékokkal támasztjuk alá azt, hogy az a dolog, vagyis az elkövetés és egyben a bizonyítás tárgya

- az elkövetőre nézve idegen (ki a tulajdonosa vagy jogos birtokosa),
- ingó (ezt a legegyszerűbb megállapítani), sőt,
- egyáltalán létezett-e, végül
- milyen értéket képvisel?

Nyomatékosan kijelentem: nem 'fejben', az irodában az íróasztalnál ülve, hanem akkor, ott, helyben a 'terepen', a nyomozás során...

Vagy: mit lépünk arra, ha a gyanúsított később, már a vizsgálat során azzal védekezik, hogy a dolgot találta (esetleg mástól kapta), és egyébként is értéktelen, vagy maximum csak néhány ezer forintot ér? Miképpen, milyen forrásból származó bizonyítékokkal cáfoljuk a védekezését? Azt mondjuk neki, „*Ne vacakoljon Kovács úr!*”, vagy talán fejbe verjük a telefonkönyvvel (ismét bocsánatot kérek)? Ugye... Nem melleleg, ez utóbbi, azon túl, hogy bűncselekményt valósít meg,²² manapság fogalmilag szinte kizárt, hacsak valamelyik nosztalgikus beállítottságú vizsgáló, nem őrizget az irodájában egy retró telefonkönyvet.

²¹ A bizonyítás tárgya (Be. 163-164. §) kriminalisztikai értelmezésben az, amire a bizonyítás irányul, vagyis, amit a nyomozás során bizonyítani kell, azaz a bizonyítandó tények köre.

²² Bántalmazás hivatalos eljárásban (Btk. 301. §); kényszervallatás (Btk. 303. §).

Összegezve: a bizonyítás tárgyának a meghatározásakor meg kell jelölni

- a bizonyítandó tények körét,
- a lehetséges bizonyító tényeket (vagyis a bizonyítékokat) és a történeti tényállás ismeretében
- a potenciális bizonyítékforrásokat.

Röviden: *'mit'* kell bizonyítanom; azt a *'mit'*, *'mivel'* bizonyítom, és azt a *'mivel'*-t *'milyen forrásból'*, vagyis honnan és *'hogyan'* szerzem be. Tehát *'mit'*, *'mivel'*, *'milyen forrásból'* és *'hogyan'?* - ezt tessék megjegyezni! (Bartók szerint, csak tiszta forrásból, de ez egy másik történet, pontosabban zenemű...).²³

Például a *betöréses lopás nyomozásakor nyilvánvalóan a bizonyítás tárgyát képezi, hogy a gyanúsított az elkövetés helyszínén* (legyen az egy lakás) és persze *idején ott járt* (enélkül nehezen tudta volna elkövetni a bűncselekményt): ez tehát a bizonyítandó tények egyike. Erre vonatkozóan a bizonyítékok (vagyis a bizonyító tények) lehetnek például:

- a szemtanú vallomása,
- eredményes felismerésre bemutatás²⁴ (a bizonyítási cselekmény végrehajtásakor a szemtanú felismeri, illetve kiválasztja a gyanúsítottat),
- daktiloszkópai szakvélemény (a helyszíni szemle²⁵ során rögzített ujjnyomok megegyeznek a gyanúsított ujjlenyomataival - ennek módfelett örülni szoktunk),
- nyomszakértői vélemény [a helyszíni szemle során megmintázott feszítésnyom a gyanúsított lakásán végrehajtott (ház)kutatás²⁶ során lefoglalt feszítővastól származik], és nem mellékesen,
- a gyanúsított beismerő vallomása (nem elvetendő bizonyíték, feltéve, hogy a beismerés igaz és feltáró jellegű).

Akár féltucatnyi olyan bizonyítékot össze lehetne hozni, amely azt támasztja alá, hogy a gyanúsított az elkövetéskor a betöréses lopás helyszínén járt. Megjegyzendő: ez csak egyetlen bizonyítandó tény a sok közül.

A bűncselekmény helyszínén való tartózkodással kapcsolatosan merül fel a kérdés: mit bizonyít, ha a távközlési szolgáltató adatai alapján megállapítják, hogy a gyanúsított mobiltelefonjával az elkövetés idején és helyszínének környékén telefonáltak? Nos? Ez pontosan azt bizonyítja, hogy a gyanúsított nevére bejegyzett mobiltelefonnal valaki az elkövetés idején és helyszínének környékén forgalmazott. Az a 'valaki', lehetett akár a gyanúsított is. Önmagában ez tehát nem sokat jelent, maximum orientálja, 'irányba állítja' a nyomozó hatóságot. Végző soron, valamit mégiscsak ér...

Gondoljuk tovább ezt a példát is: vajon mi lehet a bizonyíték arra, hogy a gyanúsított az elkövetés idején nem csupán a bűncselekmény helyszínén járt, hanem - egyszerűen fogalmazva - onnan lopott? Tehát itt a bizonyítandó tény az, hogy a gyanúsított a helyszínen az idegen, ingó, meghatározott

²³ Bartók Béla: *Cantata profana* (1934): <https://aztmondjak.hu/csak-tiszta-forrasbol-bartok-bela-a-kilenc-csodaszarvas/> (2021.06.04.) Bartók Béla előadásában: <https://www.youtube.com/watch?v=jsX918f9A3g> (2021.06.04.).

²⁴ Be. 210. § (a felismerésre bemutatás); 213. § (közös szabályok); 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 74. § (a felismerésre bemutatás).

²⁵ Be. 207. § (a szemle); 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 72. § (a szemle).

²⁶ Be. 302-305. § (a kutatás); 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 86. § (a kutatás).

értékkel bíró dolgot (jogtalan eltulajdonítás céljából) elvette. Nézzünk néhány lehetséges bizonyító ténytet:

- a gyanúsított szokatlan, legális vagyoni-jövedelmi helyzetével nem indokolható költséges életmódot folytat (ez, akár csak a mobiltelefon cellainformációi, csupán orientálják a nyomozó hatóságot),
- bármilyen okból előkerül az eltulajdonított dolgok egy része, és az új birtokos azt állítja, hogy azokat a gyanúsítottól vásárolta Kőbányán, a Liget téren, a használtcikk piacon,
- a zálogházi nyilvántartásból kiderül, hogy a gyanúsított a zsákmány egy részét zálogba adta,
- a gyanúsított az inkriminált dolgok egy részét árulja a Vaterán, vagy a törzskocsmájában értékesítésre kínálja fel az alkalmi ivócimboráknak,
- a gyanúsított lakásán tartott (ház)kutatás során megtalálják a zsákmányt vagy annak egy részét, esetleg a számlát vagy adásvételi szerződést a zsákmány értékesítéséről.

Összegezve: a bizonyítás tárgyához kriminalisztikai, pontosabban kriminálmetodikai szempontból - a bizonyítandó tények felsorolása mellett - hozzátartozik a tipikus bizonyító tények (vagyis a bizonyítékok) ismertetése, valamint a lehetséges bizonyítékforrások megjelölése. Ez utóbbiak a konkrét bűncselekmény mellett, általában, de nem csupán a helyszínhez, valamint a bűneset összes körülményihez kötöttek. A kriminálmetodika oktatásakor azokat a potenciális bizonyítékforrásokat is meg kell tanítani, amelyek az egyes bűncselekmények elkövetésekor - a hosszú évek, évtizedek gyakorlati tapasztalatai alapján - szinte mindig előfordulnak. Ilyenek lehetnek például egy közterületen elkövetett 'leütéses' rablás nyomozásakor a helyszínen és annak környékén lévő térfigyelő kamerarendszerek és magánbiztonsági kamerák felvételei, kapualjak, szeméttároló edények, bokrok (eldobott tárgyak utáni kutatás), az elkövetés ideje alatt (és utána is) nyitva tartó vendéglátóhelyek, közforgalmú tömegközlekedési eszközök vezetői, a sértett útvonala (adatgyűjtés, tanúkutatás), a szemle során nyomkövető kutya indítása stb.

2.3. Néhány gondolat a bűnügyi nyomozóval szemben támasztott szakmai minimumkompetenciákról

A kétezres évek első dekádjának második felében (a Rendőrtiszti Főiskola Kriminalisztikai Tanszékén oktattam) 'kitalálták', hogy 'kompetenciákban kell gondolkodni'. Ennek szellemében, mint 'megrendelőket', a területi és a központi nyomozó hatóságokat kompetencia-kérdőívvel bombáztuk. A nem kicsit heterogén válaszokból az is 'átjött', miszerint a vezetőkkel szemben támasztott lenini hármas követelmény (rátermettség, szakmai hozzáértés és politikai elkötelezettség) már a múlté, habár, véleményem szerint, az első két kritériumnak a mai napig szerepet kellene játszania.

A következőkben *tekintsük át azokat a legfontosabb tulajdonságokat, amelyekkel a bűnügyi nyomozónak rendelkeznie kell:*

- a) a büntető törvények, valamint a kapcsolódó jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök alapos ismerete;*
- b) a kriminalisztikai szakismeretek készségi szinten történő elsajátítása;*

c) a történeti tényállás és a helyszín alapján felismerése annak, hogy milyen bűncselekmény valósult meg (megvalósult-e egyáltalán);

d) képes legyen arra, hogy a cselekmény tudomásra jutását, és a relatíve pontos minősítést követően a szükséges (és lehetséges) elsődleges intézkedéseket, valamint a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeket meghatározza, elvégezze, valamint a további nyomozást megtervezze, megszervezze (ha kell, végrehajtsa), és a végrehajtást ellenőrizze;

e) rendelkezzen speciális, személyes fizikai, illetve pszichikai adottságokkal, tudjon és merjen dönteni, legyen erkölcsi tartása (ez utóbbi nem azonos a bátorság, a kockázatvállalás és a 'határok fészegetése' hiányával);

f) azonosuljon a szervezeti célkitűzésekkel, de ne legyen mindenáron (vagy a végletekig) szervilis (tudni kell ellent- és nemet mondani).

Előre jelzem, hogy az f) pontban foglalt követelményt még néhány mondatban sem fejtem ki: azt részben megvilágítja az e) ponthoz fűzött magyarázat. Vizsgáljuk meg a kompetenciákat részletesebben.

Ad a)

A büntető törvények (a Btk.²⁷ és a Be.), valamint a kapcsolódó jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök beható ismerete alapvető követelmény: ha ez nincs, akkor felesleges bármiről is tovább beszélgetni, mindenki mehet haza (az életben is).

Ad b)

A büntetőjogi ismeretek mellett, *készségi szinten el kell sajátítani a kriminalisztikai* (legfőképpen a krimináltechnikai, krimináltaktikai és kriminálmotodikai) *ismereteket*. Csak és kizárólag a büntető anyagi, illetve alaki jogszabályok ismeretében nem lehet eredményesen nyomozni. Az egy dolog, hogy a kriminalisztika a büntetőeljárás-jogra van 'felfűzve', de egyben rendesen túlmutat azon.

Aki ebben kételkedik, az olvassa el,

- mit ír a (helyszíni) szemléről a már többször hivatkozott büntetőeljárás törvény,²⁸ valamint a 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet,²⁹
- milyen ajánlásokat tartalmaz a krimináltaktika helyszíni szemlével foglalkozó része,³⁰ továbbá
- milyen specialitásokat, ha úgy tetszik többleteljárás cselekményeket fogalmaz meg a kriminálmotodika pl. az emberölés,³¹ illetve egy erőszakos szexuális,³² avagy egy erőszakos vagyron elleni³³ bűncselekmény helyszíni szemléjének végrehajtásakor.

A különbség oldalakban is mérhető: a büntetőeljárás törvényben a szemle 16 sor (nagyjából egyharmad közlönyoldal); Barta Endrénél³⁴ 23 oldal terjedelmű; Kovács Lajosék³⁵ pedig 48 oldalt írtak az

²⁷ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.).

²⁸ Be. 207. § (a szemle).

²⁹ 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 68-71. § (általános szabályok); 72. § (a szemle).

³⁰ Például BÓCZ Endre (szerk.): *Kriminalisztika 1.* Budapest, Belügyminisztérium Duna Palota és Kiadó, 2004, 239-276. o.

³¹ KOVÁCS Lajos - BÓI László - GIRHINY Kornél: *Emberölések nyomozása.* Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 49-96. o.

³² KOVÁCS Gyula: *A nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények nyomozása.* Budapest, Rendőrtisztví Főiskola, 2011, 63-64, 117-121, 171-172. o.

³³ LÓCZI Zsolt: *A rablás és a kifosztás nyomozása.* Budapest, Rendőrtisztví Főiskola, 2010, 54-67. o.

³⁴ BARTA Endre: *Az emberölés nyomozása.* Budapest, Rejtjel Kiadó, 2003, 22-45. o.

³⁵ KOVÁCS - BÓI - GIRHINY i. m. 49-96. o.

emberölés helyszíni szemléről. Némi túlzással, *ennyivel több a kriminálmotodika a büntető alaki jognál.*

Hangsúlyozom: a krimiálmotodika - az adott bűncselekmény nyomozásának speciális ajánlásai mellett - magában foglalja a büntető anyagi és eljárásjogi, valamint a krimináltechnikai, a krimináltaktikai, illetve szakkriminológiai ismereteket. A kriminalista több a büntető anyagi és/vagy eljárásjogásznál: benne kumulálódik minden büntetőjogi és kriminalisztikai tudnivaló, hogy a személyes kvalitásokról már ne is beszéljek (és ezt itt nem is teszem meg). Sőt, dr. Dobos János³⁶ a kriminalista meghatározásánál még ennél is tovább megy. Szerinte, „a kriminalista a kriminalisztika tudományának olyan gyakorlati és felelős alkalmazója, aki eközben az alkalmazott tudományt is fejleszti, gyarapítja. Alkalmazó és művelő egy személyben”³⁷.

Ad c)

A történeti tényállás és a helyszín megtekintése alapján, fel kell ismerni, milyen bűncselekmény valósult meg, sőt, megvalósult-e egyáltalán? Ez pedig nem más, mint a cselekmény helyes büntetőjogi megítélése (a minősítés), amely már a tudomásra jutást követően nagyon fontos: a téves büntetőjogi megítélés ugyanis már a kezdet kezdetén tévútra vezetheti (és tévútra is vezet) a nyomozást, ami értelemszerűen kihat(hat) annak végkifejletére. Itt kell megjegyezni, hogy a kiinduló alaphelyzetben sokszor csak a helyszíni információkból következtethetünk a történeti tényállásra, tehát a relatíve pontos minősítés (vagyis a cselekmény büntetőjogi megítélése) tekintetében nem vagyunk mindig könnyű helyzetben.

Nem mindegy tehát, hogy 'miben', vagyis milyen bűncselekmény gyanúja miatt kezdünk el nyomozni, hiszen az eltérő bűncselekményeknek különbözőek a tényállási elemei, vagyis más és más a bizonyítás tárgya stb. Arról nem beszélve, hogy vannak úgynevezett 'helyszínes', vagyis *helyszíni szemleköteles bűncselekmények*, és olyan deliktumok, amelyek tudomásra jutásakor 'hivatalból', tehát *kötelezően el kell rendelni a forrónyomos felderítést.*

Tipikusan *helyszíni szemleköteles bűncselekmény* például az emberölés (Btk. 160. §); minden más olyan bűncselekmény, amely halált okoz; a szexuális kényszerítés (Btk. 196. §) és a szexuális erőszak (Btk. 197. §); a terrorcselekmény (Btk. 314. §); a jármű hatalomba kerítése (Btk. 320. §); a rablás (365. §); a kifosztás (366. §); a betöréses lopás (kriminalisztikai kategória); a gépjárműlopás (kriminalisztikai kategória); a jármű önkényes elvétele (Btk. 380. §). Jelzem, hogy a lista korántsem teljes. Megjegyzendő, hogy elméletileg nincs olyan bűncselekmény, amelynek helyszínén tilos lenne szemlét tartani. Ebből kifolyólag, a (helyszíni) szemlét minden esetben fogatosítani kell, ha az tárgyi bizonyítási eszközök, valamint a bizonyítás szempontjából jelentős körülmények felkutatását és rögzítését eredményezi (vesd össze a Be. 207. § rendelkezéseivel).

A forrónyomos felderítés főszabály szerint, a *kiemelt bűncselekmények* nyomozásának kezdeti szakaszában felmerülő feladatoknak a szükséges erők helyszínre koncentráálásával és optimális keretek közötti alkalmazásával történő tervszerű, szervezett, egyidejű, gyors és szakszerű végrehajtása

---

³⁶ Dr. Dobos János (1935-2003) r. ezredes (ORFK Bűnügyi Főosztály, főosztályvezető-helyettes), aki már életében legenda volt: kriminalista, szakíró, főiskolai oktató, a kezdetektől a nyolcvanas évek második harmadáig a Kétfény című televíziós műsor állandó szakértője.

³⁷ DOBOS - KOVÁCS i. m. 202. o.

érdekében kidolgozott, a nyomozás hatékonyságának növelését célzó, több kriminalisztikai műveletet magában foglaló komplex taktikai eljárás mód.³⁸

Kiemelt bűncselekmény: „az élet- és/vagy súlyos testi épség elleni, súlyos nemi erkölcs és/vagy nemi szabadság elleni, súlyos és/vagy erőszakos vagyon elleni; a köznyugalmat súlyosan sértő, illetve nagy sajtóvisszhangot kiváltó bűncselekmény, valamint a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitány vagy bűnügyi helyettese, a rendőrkapitány, illetve az általuk arra felhatalmazott személy által egyéb indokok miatt annak nyilvánított bűncselekmény”³⁹.

Jelzem, hogy *minden forrányomköteles bűncselekmény egyben szemleköteles*: a helyszíni szemle ugyanis része a forrányomos felderítésnek (fordítva viszont ez nem igaz).

Ad d)

A tágabb értelemben vett büntetőjogi és kriminalisztikai ismeretekkel felvértezve *a bűnügyi nyomozónak képesnek kell lennie arra*, hogy a cselekmény tudomásra jutását, és lehetőleg minél pontosabb minősítését követően

- a hatáskört és az illetékességet megállapítsa,
- a szükséges elsődleges intézkedéseket és késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeket meghatározza és végrehajtsa (vagy elvégezze),
- elsősegélyt nyújtson, a bekövetkezett kárt elhárítsa (természetesen, csak ha indokolt, és a tőle elvárható módon),
- amennyiben a lehetőségek adottak, az elkövetőt üldözze,
- adatot gyűjtsön, a helyszínen tartózkodókat kikérdezze, felkutassa a potenciális bizonyítékforrásokat (pl. a lehetséges tanúk, vagy akár a helyszínen és annak környékén a magánbiztonsági kamerák feltérképezése),
- az elsődleges intézkedések és késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények fogantatását követően - immár ügygazdaként - a felderítést és/vagy a vizsgálatot, vagyis a nyomozást megtervezze és megszervezze, valamint a szükséges eljárási cselekményeket végrehajtsa.

Ad e)-f)

A személyes fizikai és pszichikai adottságokkal kapcsolatosan (ideértve a döntési képességet, az erkölcsi tartást, a bátorságot, a kockázatvállalást és a 'határok feszegetését' is), valamint a szervezeti célokkal való azonosulással összefüggésben, 'döglött aktás' Kovács Lajos álláspontjára helyezkedem: „nem lehet jó zsaru, aki távol van az élettől, burookban létezik, gyámoltalanul halk és visszafogott, bigott módon törvénytisztelő és tisztességes, erkölcsi magaslatookról gögösen tekint alá a bűnözők világára, kompromisszumokra érzéketlen, és még a söröskorsó fülét is szalvétával fogja [már ha megfogja egyáltalán]. Aki nyálasan és a végtelenségig szervilis, a tehetetlenséggel határos módon önálló, indulat és józan harag nélküli módon hideg, íztelen, szagtalan és jellegtelen, az egyénisége pedig olyan szürke, hogy az a színkálán mérhetetlen. Akinek soha nincsenek nehezen megoldható problémái, göröngymentes a magánélete, és csak könyvillusztrációkból tudja, milyen egy kocsmá

³⁸ <https://www.jogiforum.hu/publikaciok/1115> (2021.06.04.); lásd még DOBOS - KOVÁCS i. m. 88-93. o; valamint a forrányomos tevékenység egységes végrehajtásáról rendelkező 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítást.

³⁹ 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás 3. pont c) alpontja.

*belülről*⁴⁰, valamint, könyvből tanulta a másnaposságot - ezt már én teszem hozzá (a szerző). És nagyon itt (vagy ott) a pont.

Jól láthatóan a bűnügyi nyomozó egy indiai isten, egy legalább hatkarú Siva. Nem melleleg, *a felsejoltak csak a szűkebb értelemben vett szakmai kompetenciák.*

Ezek után rázzuk meg magunkat, vegyünk egy mély levegőt, és térjünk rá a kriminálmetodika rendszerére vagy felépítésére.

III. A harmadik fejezet, amely a kriminalisztika felosztásáról szól

A kriminalisztikát, ahogy általában minden más szakkifejezést, sokféleképpen definiálják. Szakmai-tudományos körökben már abban a kérdésben sincs egyetértés, hogy *a kriminalisztika egyáltalán önálló tudomány-e?*

Az 1961-ben kiadott *Kriminalisztika Általános Rész* című tankönyv meghatározása szerint, a kriminalisztika (magyarul: bűnügyi nyomozástan) „*a bűncselekmények nyomozásának, felderítésének tudománya*”⁴¹. Hasonlóképpen foglal állást az 1973-as kiadású *Kriminálmetodika Különös Rész* elnevezésű alapmű, amikor *a kriminálmetodikát a kriminalisztika tudományának egyik ágazataként aposztrofálja.*⁴² Némiképpen árnyalja a képet a Tóth Éva - Belovics Ervin által szerkesztett kézikönyv, amely a kriminalisztika segédtudományi mivoltát helyezi előtérbe. A mű előszava szerint, „*a szerzők - mint az a tankönyv címéből is kiderül - a kriminalisztikát a büntető eljárásjog segédtudományának tekintik*”⁴³.

A 2019-ben megjelent *Rendészettudományi Szaklexikon* 'felteszi az i-re a pontot' azzal, hogy a kriminalisztikát a bűnügyi tudományok közé sorolja. Meghatározása szerint, a bűnügyi tudományok rendszerét - egyéb más tudományok mellett - „*az empirikus kriminológia és kriminalisztika alkotja*”⁴⁴. Megjegyzendő, hogy a lexikon például az igazságügyi orvostant és az igazságügyi elmekörtant a bűnügyi tudományok egyes segédtudományainak minősíti.⁴⁵

Összegezve: *a kriminalisztika*, a napjainkban elfogadott nézet szerint, „*olyan multidiszciplináris bűnügyi tudomány, amely a hatályos jogi szabályozásnak megfelelően tudományosan megalapozott eszközöket, módszereket és eljárásokat dolgoz ki a felderítés és a bizonyítás, valamint a bűncselekmények megelőzése érdekében*”⁴⁶. Megvallom, hozzám a már hivatkozott 1961-es *Kriminalisztika* tankönyv definíciója közelebb áll: „*a kriminalisztika [...] a bűncselekmények nyomozásának, felderítésének tudománya. Célja, hogy a tételes jog által meghatározott keretekben olyan módszereket és eljárásokat dolgozzon ki, amelyek segítségével a készülő bűncselekmények leleplezhetőek,*

⁴⁰ KOVÁCS Lajos: *Sorozatgyilkos nyomában - A Pándy-ügy*. Budapest, Kossuth Kiadó, 2021, 117-118. o.

⁴¹ GARAMVÖLGYI Vilmos (főszerk.): *Kriminalisztika Általános Rész*. Budapest, Belügyminisztérium Tanulmányi és Módszertani Osztálya, 1961, 8. o.

⁴² RUDAS György (főszerk.): *Kriminalisztika Különös Rész (Metodika) I. kötet*. Budapest, Belügyminisztérium Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, 1973, 5. o.

⁴³ TÓTH Éva - BELOVICS Ervin (szerk.): *A büntetőeljárás segédtudományai I.* Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, 2015, 21. o.

⁴⁴ BODA József (főszerk.): *Rendészettudományi Szaklexikon*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 98. o.

⁴⁵ Uo. 98. o.

⁴⁶ BALLÁNÉ Füstzer Erzsébet: *Krimináltechnika*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 13. o.

megakadályozhatók, a már elkövetett bűncselekmények felderíthetők, elkövetőjük megállapítható és felelősségre vonható”⁴⁷.

A kriminalisztikát - akárcsak a jogtudományokat - általános és különös részre szokás osztani. Az általános rész azokat az ismereteket tartalmazza, amelyek általános érvényűek, az egész kriminalisztikát érintik, valamint, amelyek a tárgyukat nem az egyedi alkalmazás, hanem a teljeskörűség szem előtt tartásával dolgozzák fel. A különös rész, vagyis a metodikai ismeretek az általános részre épülnek, ahol az általános érvényű ismeretanyag specializálásáról, esettípusokra történő alkalmazásáról beszélhetünk (ezért is nevezik a különös részt az egyes bűncselekmények nyomozásának).

Magyarországon a leginkább elfogadott nézőpont szerint, *az általános részhez tartozik a kriminalisztika-elmélet, a krimináltechnika, a krimináltaktika, a kriminalisztikatörténet és a kriminálstratégia. A különös rész lényegében maga a kriminálmetodika; de mindkét részhez egyformán kötődik az úgynevezett bűnügyi szolgálati ismeretek területe (1. melléklet). A gyakorlati nyomozás szempontjából a legfontosabb a krimináltechnika, a krimináltaktika és a kriminálmetodika (a következő fejezetekben csak erről a három területről lesz szó). A bűnügyi szolgálati ismeretek körébe tartozik/tartozott - régebbi terminológiával - az operatív feldolgozás és felderítés; az úgynevezett titkos nyomozás, titkos információgyűjtés⁴⁸ és titkos adatszerzés;⁴⁹ ez utóbbi megnevezése az új Be. szerint: *leplezett eszközök*.⁵⁰*

3.1. Az általános részhez tartozó krimináltechnika és krimináltaktika

Az általános részhez tartozó krimináltechnika a nyomozás szolgálatában álló természettudományos, műszaki-technikai, számítástechnikai-informatikai eszközök és eljárások (módszerek) egyes fajtáit tanulmányozza: jellemzően a tárgyi bizonyítási eszközök keletkezési körülményeivel és azok vizsgálatának lehetőségeivel foglalkozik annak érdekében, hogy az inkriminált ügy, praktikusán egy bűncselekmény nyomozása során felmerült kérdésekre minél objektívebb választ lehessen kapni.

A krimináltechnika a kriminalisztika legszerteágazóbb területe, „ugyanis [...] összegyűjti, rendszerezi vagy önállóan kidolgozza és alkalmazza azokat az ismereteket, tudományos, technikai és műszaki eljárásokat, valamint módszereket, amelyek - a jogalkalmazási célú ténymegállapítás érdekében - a vizsgált esemény vagy cselekmény körülményeinek tisztázásához és a felmerülő kérdések megválaszolásához szükségesek”⁵¹. (Ez a megállapítás tekinthető akár a krimináltechnika egyik fogalmának.) Megjegyzendő, hogy a büntetőeljárás során alkalmazott technikai eszközök egy része közvetlenül kriminalisztikai célra készült, más része erre a célra átalakított. Mindezek mellett, nem kevés olyan eszközt is használnak, amelyek általános rendeltetésűek.⁵²

⁴⁷ GARAMVÖLGYI (főszerk.) i. m. 8. o.

⁴⁸ Rtv. 63-75/L. §.

⁴⁹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (régi Be.) 200-206/A. §.

⁵⁰ Be. 214-260. §; 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 93-207. § (Ötödik rész - Leplezett eszközök).

⁵¹ BALLÁNÉ i. m. 15-16. o.

⁵² Vesd össze ILLÁR Sándor (szerk.): *Krimináltechnika. Tankönyv a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói részére*. Budapest, Belügyminisztérium Könyvkiadó, 1984, 5. o.

A krimináltechnika legfontosabb témakörei a következők:

- krimináltechnika-történet (a *forenzikus tudományok*⁵³ kialakulásának története),
- azonosításmélet (az azonosítás és az azonosíthatóság kérdése a kriminalisztikában),
- az igazságügyi szakértői rendszer működése,
- kriminalisztikai képrögzítési eljárások (a fényképezés és a videotechnika), régebben kriminalisztikai fényképezés,
- nyomtan (*traszológia*⁵⁴),
- daktiloszkópia,⁵⁵
- lőfegyverekkel és lőfegyverhasználattal összefüggő legfontosabb kriminalisztikai ismeretek (kriminalisztikai *ballisztika*⁵⁶),
- a kézírás és az iratok kriminalisztikai vizsgálata,
- kriminalisztikai okmányvizsgálat,
- az anyagmaradványok kriminalisztikai vizsgálata (az anyagmaradványokra vonatkozó alapvető ismeretek),
- kábítószer-anyagismeret,
- a személyazonosítás lehetséges módjai (régebben személyazonosítás külső ismérvek alapján),
- a szagrögzítés és a szagazonosítás (korábban bűnügyi szolgálati kutya igénybevétele).

A 2004-ben kiadott Bócz-féle *Kriminalisztika* című szakkönyv a krimináltechnikai ágazatok közé sorolja a kriminalisztikai biológiát, a kriminalisztikai akusztikát, a kriminalisztikai információtechnikát és a bűnügyi nyilvántartás rendszerét.⁵⁷ A kriminalisztikai biológia, akusztika és információtechnika nyilvánvalóan az igazságügyi szakértői rendszeren belül kap helyet. A személyazonosítás lehetséges módjai alatt pedig az „*aktív (hang/beszéd, kézírás, járásdinamika) és passzív (ujj- és tenyérlenyeomat, DNS, fénykép, röntgenfelvétel, fogstátusz, fedetlen emberi testrészek nyomai) biometriai azonosítók vizsgálata alapján*”⁵⁸ történő személyazonosítás értendő.

A már többször hivatkozott Balláné-féle, 2019-es krimináltechnikai szakkönyv szerint, *a krimináltechnikai ismeretek, eszközök és módszerek alkalmazása nem korlátozódik kizárólag a büntetőeljárásra*, mivel az eredményes ténymegállapítás a közigazgatási, a szabálysértési, a fegyelmi és a polgári peres eljárások során is számtalanszor krimináltechnika alkalmazását igényli.⁵⁹ A szerző itt Gárdonyi Gergely: *A szemle jogi szabályozása* című művére is utal.⁶⁰ Ráadásul a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Rendészettudományi Kara (RTK) által 2013-ban kiadott egyetemi jegyzet meghatározása

⁵³ A *forenzikus tudományok* a bűnfelderítés során felmerülő természettudományos, műszaki-technikai jellegű kérdések általános elvi megoldásával szolgálják a büntetőjog-tudományt. CZEBE András: A forenzikus azonosság fuzzy halmaza. *Ügyészek Lapja* 2020/2-3. szám, 7. o.

⁵⁴ *Traszológia* (nyomtan): a bűncselekmény elkövetése során, a cselekmény eseményeivel kölcsönhatásban keletkezett olyan fizikai elváltozásokkal foglalkozik, amelyek visszatükrözik a nyomot létrehozó tárgy alakbeli, felületi, funkcionális sajátosságait, és ezáltal lehetőséget nyújtanak a nyomképző tárgy azonosítására. BODA (főszerk.) i. m. 574. o.

⁵⁵ A *daktiloszkópia* a krimináltechnikának az az ága, amelyik az ujjakon, a tenyereken és a mezítlábas talpakon található bőrfodorszál rajzolatok nyomainak és lenyomatainak kriminalisztikai vizsgálatával foglalkozik [görög kifejezés, összetevői: daktylos (δάκτυλος): ujj, skopein (σκοπεῖν): nézni]. BODA (főszerk.) i. m. 112. o.

⁵⁶ *Ballisztika*: a fizika tudományán belül a mechanika részeként a hajtott és kilőtt testek mozgásával foglalkozó szakterület. BODA (főszerk.) i. m. 48. o.

⁵⁷ BÓCZ (szerk.) 1. i. m. 64. o.

⁵⁸ BALLÁNÉ i. m. 48. o.

⁵⁹ Uo. 16. o.

⁶⁰ GÁRDONYI Gergely: *A szemle jogi szabályozása*. In: VEREBÉLYI Imre (szerk.): Az állam és a jog alapvető értékei a változó világban. Győr, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2012, 136. o.

szerint, a kriminálmetodika „tárgyát elsősorban a nyomozó hatóságok gyakorlatában rendszeresen előforduló bűnügyek, közigazgatási és szabálysértési eljárás keretében vizsgálандó események képezik, amelyeket kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságaik, jellemzőik szerint csoportosít”⁶¹. Ezek a megállapítások még akkor is helytelenek (de legalábbis vitathatók), ha például ez utóbbi a nevemmel fémjelzett jegyzetben fordul elő, noha a hivatkozott rész nem tőlem származik.

A fentiekkel összefüggésben: az rendben van, hogy bizonyos krimináltechnikai eszközök és módszerek, valamint a nem büntető, mondjuk polgári eljárás során alkalmazott eszközök és módszerek között lényegében nincs különbség. Példának okáért egy büntetőügyben, ha azt kell megállapítani, hogy a zsaroló, vagy az élet és a testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetést tartalmazó levél kitől származik; illetve egy polgári ügyben azt, hogy a végrendeletet ki készítette, és ki írta alá, akkor valóban nincs különbség: a szakértő mindkét eljárásban azonos eszközökkel és módszerekkel dolgozik. Csakhogy ettől még a polgári ügyben elvégzett szakértői tevékenység nem minősül kriminalisztikai írásszakértői vizsgálatnak: az ugyanis, megítélésem szerint, büntetőügyhöz, vagyis büntetőeljáráshoz kötött.

Felhozhatom további példaként az anatómiai boncolást, a kórboncolást, a hatósági boncolást, valamint az igazságügyi (vagy törvényszéki) boncolást: ugyanazok az eszközök és módszerek (más azonban az eljárásjogi háttér, az ok és a cél). Az anatómiai vagy a kórboncolásról - ellentétben a hatósági, illetve az igazságügyi boncolással - mégsem állítjuk, hogy a boncolást végrehajtók kriminalisztikai szakértői vizsgálatot végeznek.⁶²

Összegezve: amennyiben a szakértő a polgári, a közigazgatási, a szabálysértési, a fegyelmi vagy más eljárásban a munkavégzés során ugyanazokat az eszközöket és módszereket használja, illetve alkalmazza, mint a büntetőeljárásban, az attól még 'nem lesz kriminalisztika'.

Az ugyancsak az általános részhez tartozó krimináltaktika „a nyomozási cselekmények és módszerek gyakorlati véghezvitelét, a nyomozás során célszerű eljárásmodot meghatározó elvek és szabályok tana”⁶³. Más értelmezésben, a krimináltaktika „azoknak a tudományos tételeknek és az ezekre épülő ajánlásoknak a rendszere, amelyek meghatározzák a bűncselekmények megelőzéséhez és bizonyításához szükséges nyomozási cselekmények végrehajtásának a módját”⁶⁴. Ez utóbbi meghatározás a weingarti definícióval azonos: Weingart krimináltaktika-fogalma a XX. század első éveiben a német szakirodalomban jelent meg.⁶⁵

A Rendészettudományi Szaklexikon szerint, a krimináltaktika „a kriminalisztika nyílt nyomozási módszerekkel foglalkozó ága, amely a hatályos jogi rendelkezésekre figyelemmel, tudományosan megalapozott elveket és ajánlásokat dolgoz ki a nyomozás lefolytatására, a nyomozási cselekmények,

⁶¹ KOVÁCS Gyula - NAGY József: A kriminálmetodika elméleti és gyakorlati kérdései. Egyetemi jegyzet. Budapest, Nemzeti Köszolgálati és Tankönyvkiadó Zrt., 2013, 11. o.

⁶² Lásd az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 217. §-át, valamint a halottvizsgálatról és a halottakkal kapcsolatos eljárásról szóló 351/2013. (X. 4.) Korm. rendeletet.

⁶³ GARAMVÖLGYI (főszerk.) i. m. 10. o.

⁶⁴ ILLÁR (szerk.) i. m. 5. o.

⁶⁵ ALBERT, Weingart: Krimináltaktik. Ein Handbuch für das Untersuchen von Verbrechen. Leipzig, Duncker & Humblot, 1904.

intézkedések végrehajtására, az adatok, bizonyítási eszközök beszerzésére és felhasználására”⁶⁶. Ez a definíció pedig dr. Lakatos Jánostól származik.⁶⁷

Nagyon leegyszerűsítve (szeretem a nem túl komplikált és rövid definíciókat), tehát *a krimináltaktika azoknak a tudományos tételeknek és az ezekre épülő ajánlásoknak a rendszere, amelyek meghatározzák a bűncselekmények felderítéséhez és vizsgálatához (bizonyításához) szükséges intézkedések, illetve nyomozási cselekmények végrehajtásának a módját*. És hogy milyen intézkedéseket, valamint nyomozási cselekményeket? Nos, erre a kérdésre a válasz a büntetőeljárás jogszabályokban kereendő [a 2.3. fejezet c) pontjában említettem volt, miszerint a kriminalisztika a büntetőeljárás-jogra van ’felfűzve’].

Azt gondolom, *a felsorolt krimináltaktika-definíciók teljesen rendben vannak*. Egyedül *az Illár-féle meghatározásban szereplő bűnmegelőzési feladathoz vagy funkcióhoz szeretnék megjegyzést fűzni*. Rendőrségi berkekben hosszú évek, mondhatni évtizedek óta járja az a mondás, amely szerint *’a leghatékonyabb megelőzés a felderítés’*, ezen belül pedig a bűncselekmények ismeretlen elkövetői kilétének a megállapítása. Mindezek szellemében messzemenőig egyetértek azzal, miszerint *’eredményes felderítés nélkül nem lehet szó hatékony megelőzésről sem’*, dacára annak, hogy az EU Tanácsának bűnmegelőzés-definíciója⁶⁸ nem pontosan (vagy inkább pontosan nem) erről szól.

Abban viszont kételkedem, hogy a Rendőrségnek - és a rendőri állományon belül különösen a bűnüldözőknek - *’kiemelt, sőt elsődleges’* feladata lenne a bűnmegelőzés. Az állításom levezethető a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013-2023) hetedik részéből, miszerint a *„bűnmegelőzés területén a rendőrség vitathatatlanul fontos szerepet tölt be”*, de mindezekről függetlenül, a stratégia kategorikusan kimondja: *„a bűnmegelőzés az egész társadalom ügye”*⁶⁹. Ráadásul a hetedik rész a bűnmegelőzés szereplői között a Rendőrséget in concreto nem nevesíti, hanem csupán a civil és egyházi stb. mellett az állami és az önkormányzati szervezeteket sorolja fel.

Nem rejtem véka alá azon véleményemet, amely szerint, *a Rendőrségnek a bűnmegelőzésben betöltött szerepe, és ezen belül a bűnmegelőzési feladatai nem kicsit túldimenzionáltak* (tudom, e nézetem sokaknak nem tetszik majd). Úgy vélem, a régi Be. szerinti bűnmegelőzési feladatok sokkal testhezállobbak voltak: a büntetőeljárás során a bűncselekmény elkövetését közvetlenül lehetővé tevő okok és körülmények megállapítása, illetve feltárása, és amennyiben szükséges, szignalizáció (régai Be. 63/A. §). Azt gondolom, ez a megállapításom nem ellentétes az Rtv. 10. §-ában meghatározott, és a Bűnmegelőzési Stratégiában részletezett rendőrségi bűnmegelőzési feladatokkal sem.

Nyomatékosan kijelentem: a társadalmi bűnmegelőzés kétséget kizáróan kiemelt, sőt, elsődleges feladat, csak éppen alapvetően nem a Rendőrség, és leginkább nem a bűnügyi szolgálat dolga. Megjegyzendő, hogy a közterületen lévő rendszeres (egyenruhás) rendőri jelenlét már önmagában egyfajta

⁶⁶ BODA (főszerk.) i. m. 356. o.

⁶⁷ LAKATOS János (szerk.): *Kriminalisztikai alapismeretek (Jegyzet)*. Budapest, Rendőrtisztviselői Főiskola, 2005, 19. o.

⁶⁸ Forrás: <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/4f3a53e3-3b51-4e87-9955-de21b87c6c58> (2021.06.09.).

⁶⁹ A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013-2023) szóló 1744/2013. (X. 17.) Kormányhatározat.

prevenció, ha úgy tetszik, visszatartó erő. Talán inkább erre kellene fókuszálni⁷⁰... (Ezért a kis bűn-megelőzési kitérőért elnézést kérek.)

Visszatérve a krimináltaktikára: dr. Lakatos János után szabadon, a krimináltaktika rendeltetése, hogy megoldást kínáljon a 'Mit?' és a 'Hogyan?' kérdésében; vagyis a nyomozás során a jogszabály által előírt keretek között mit *kell és/vagy lehet* tenni; továbbá az adott feladatot *miképpen* lehet hatékonyan, célszerűen, és nem melleleg eredményesen végrehajtani.

A krimináltaktika a rendeltetésének függvényében, kidolgozta vizsgálatának tárgyát, ha úgy tetszik a tételeit, amelyek lehetővé teszik a feladatának teljesítését. Ezek a tételek a következők:

- a bizonyítékok keletkezésének törvényszerűségei,
- a bizonyítás eszközeinek (Be. 165. §), a bizonyítási cselekményeknek (Be. 206. §)⁷¹, a kényszerintézkedéseknek (Be. 272. §), egyéb nyomozási cselekményeknek és intézkedéseknek a sajátosságai,⁷²
- az adatszerző tevékenység (Be. 261-270. §) eredményének, a tárgyi bizonyítási eszközök (Be. 204. §) és az elektronikus adatok (Be. 205. §) *felkutatásának, beszerzésének*, továbbá a felderítés és a vizsgálat (bizonyítás) céljára történő, a jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök rendelkezéseivel összhangban álló *felhasználásának* lehetőségei,
- a vezetés- és szervezéselmélet, valamint az igazgatási ciklus elemeinek felhasználása a nyomozás során⁷³ (másképpen: a nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése),
- a büntetőeljárásban részt vevő hatóságok (Be. 11-35. §), és eljáró egyéb szervek (Be. 36. §), valamint a büntetőeljárásban részt vevő személyek (Be. 37. §) jogai és kötelezettségei, valamint az eljárás szempontjából releváns magatartásának vizsgálata,
- az egyéb jogsértő cselekmények⁷⁴ egyes - az adott ügy felderítése és vizsgálata aspektusából - meghatározó kérdései.

A felsoroltakhoz tartoznak még a krimináltechnikai eszközök és módszerek használata, alkalmazása; az eltérő szolgálati ágak, társszervek és hatóságok együttműködése; a nyomozás során felmerült jogértelmezési problémák, valamint a személyi és/vagy tárgyi feltételek hiányának vizsgálata. Megjegyzendő, hogy a krimináltaktika mindig csak az *általános alkalmazási lehetőségekről*, és sosem az *egyed-egy ügyfajták megoldásáról* szól (ez utóbbi már *kriminálmethodikai* kérdés). A krimináltaktika tételeinek megalkotásában kiemelt szerepe van a tudományos kutatások eredményei gyakorlatba történő átültetésének, illetve a gyakorlati tapasztalatok tudományos feldolgozásának.⁷⁵

⁷⁰ Vesd össze DOBOS - KOVÁCS i. m. 41. o.

⁷¹ A bizonyítási cselekmények körében lásd még a 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 75-77. § (személy vagy tárgy kiválasztása); 80-83. § (az ittas vagy bódult állapot megállapítása); 84. § (a szag-azonosítás) rendelkezéseit.

⁷² Ideértve a nem büntetőeljárásjogi cselekményeket és intézkedéseket: például igazoltatás [Rtv. 29-29/A. §; 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról 25. §]; fokozott ellenőrzés, ruházat, csomag és jármű átvizsgálása [Rtv. 30-31. §; 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 16. §]; elfogás és előállítás [Rtv. 33. §; 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 28-31. §]; biztonsági intézkedés [Rtv. 37. §; 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 10. §].

⁷³ Az igazgatási ciklus elemeire épülő vezetői tevékenységnek, és a nyomozás rendszere folyamatának összehangolhatóságáról már 2003-ban írtam: *lényegében párhuzamba állítottam az igazgatási (vezetési) ciklus elemeit a nyomozás folyamatábrájával*. KOVÁCS Gyula: *A büntetőperbeli bizonyítás a bünyügyi vizsgálati (nyomozó) munka tükrében*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2003, 35-42. o.

⁷⁴ A nyomozás során - az eredményes felderítés és vizsgálat érdekében - rendszeresen foglalkozni kell büntetőjogon kívüli kérdésekkel is.

⁷⁵ Vesd össze LAKATOS (szerk.) i. m. 19-20. o.

3.2. A kriminálmetodika, a kriminalisztika különös része

A kriminalisztika különös része, a „*kriminálmetodika*, [másképpen fogalmazva] *bűnügyi módszertan*, az egyes bűncselekményfajták felderítésére alkalmas taktikai és technikai eszközök célszerű és tervszerű felhasználásának a tana”⁷⁶. A bűnügyi módszertan alapját a büntető anyagi és alaki jogszabályokra, valamint az azokhoz kapcsolódó közjogi szervezetszabályozó eszközökre épülő krimináltechnika és krimináltaktika, valamint a szakkriminológia által kidolgozott ismeretanyag képezi. „A *kriminalisztika tudományának e része az ismeretanyag rendezésénél lényegében a Btk. Különös Részének rendszerét követve vizsgálja az egyes bűncselekményfajták [...] nyomozásának sajátosságait, általános szabályait*”⁷⁷. A kriminalisztika különös része „*az általános [rész] konkretizálása, az általánosra épül rá, az általános rész megállapításai érvényesítésének sajátosságait tanulmányozza a bűncselekmények egy-egy fajtája nyomozásának vonatkozásában*”⁷⁸.

Az NKE RTK által 2013-ban kiadott, már hivatkozott egyetemi jegyzet meghatározása szerint, a „*kriminálmetodika a kriminalisztikának a nyílt nyomozás módszertanával foglalkozó ága, amely integrálva a különféle ügytípusok feldolgozásához szükséges elméleti ismereteket és gyakorlati tapasztalatokat, tudományosan megalapozott elveket és ajánlásokat dolgoz ki az egyedi ügyek hatékony megoldása - felderítése, bizonyítása, vizsgálata, illetőleg megelőzése - érdekében*”⁷⁹. Szép, hosszú definíció. *Ma már úgy fogalmaznék, hogy a kriminálmetodika (...) tudományosan megalapozott elveket, ajánlásokat és módszereket dolgoz ki az egyes bűncselekmények eredményes nyomozása (felderítése és vizsgálata), valamint megelőzése érdekében* (a megelőzéssel kapcsolatos 'fenntartásaimat' korábban már kifejtettem).

A *Rendészettudományi Szaklexikon* - néhány betű és gondolatjel eltéréssel - megismétli a 2013-as NKE RTK jegyzet definícióját,⁸⁰ azonban különös módon Nagy József egy korábbi művére hivatkozik⁸¹ (jóllehet, a hivatkozott műben szerepel a kérdéses definíció, de egy adott szerzőnél, azonos témában, általában a legutóbbi művet szokás alapul venni).

A más és más, de egymásnak lényegét tekintve nem ellentmondó meghatározásokat összegezve, a kriminálmetodika

- a kriminalisztika különös része, az egyes bűncselekmények nyomozásának a tudománya;
- ajánlásainak és módszereinek kidolgozásakor messzemenőig támaszkodik a Büntető Törvénykönyv, a büntetőeljárás törvény, valamint a kapcsolódó jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök rendelkezéseire, a szakkriminológia megállapításaira, valamint a krimináltechnikai és krimináltaktikai eszközökre, illetve módszerekre;
- ajánlásaival a krimináltechnikai eszközöket és a krimináltaktikai módszereket mintegy 'rászabja' az adott (vagyis a 'nyomozott') bűncselekményre vagy bűncselekményekre.

⁷⁶ GARAMVÖLGYI (főszerk.) i. m. 12. o.

⁷⁷ Uo. 12. o.

⁷⁸ RUDAS (főszerk.) i. m. 5. o.

⁷⁹ KOVÁCS - NAGY i. m. 11. o. o.

⁸⁰ BODA (főszerk.) i. m. 355-356. o.

⁸¹ NAGY József: *A kriminálmetodika általános kérdései*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2007, 7. o.

Nem mellékesen jegyzem meg, miszerint a krimináltechnikai eszközök használatára és a krimináltaktikai módszerek alkalmazására irányadó szempontok nem csupán ajánlások formájában jelennek meg: számos jogszabály és közjogi szervezetszabályozó eszköz foglalkozik ezekkel a kérdésekkel.⁸² Az ilyen normák címzettjei (pl. a nyomozó hatóság tagjai) számára az abban foglaltak betartása kötelező.

4. A negyedik fejezet, amelyben a kriminálmetodika rendszerét, felépítését ismertetem

A kriminálmetodika tárgyát - megnevezéséből eredően is - *alapvetően a nyomozó hatóságok, nem alapvetően pedig a büntető ügyekben eljáró egyéb hatóságok hatáskörébe tartozó bűncselekmények nyomozása, illetve eljárási tevékenysége képezi* (mint azt tudjuk, létezik kriminalisztika a tárgyalóteremben is⁸³).

*A kriminálmetodika a vizsgálata tárgyát képező bűncselekményeket egyfajta elméleti és gyakorlati szempontoknak megfelelően összeállított séma szerint rendszerezi, figyelemmel a konkrét történeti tényállásra, a bűncselekmény különös törvényi tényállási elemeire és az elkövetés (vagy az eset) összes körülményeire. A kriminálmetodika az inkriminált deliktumokat a büntető anyagi jogi szempontok mellett kriminalisztikai és kriminológiai jellemzők alapján csoportosítja, ezért tételei ehhez is igazodnak: ebből eredően, némi eltérés mutatkozik a kriminálmetodikai felosztás és az anyagi jogi szabályozás között.*⁸⁴

Példának okáért: a lopás törvényi tényállását a Btk. a vagyoni elleni bűncselekmények körében szabályozza (XXXVI. fejezet): „*aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, lopást követ el*” [Btk. 370. § (1) bekezdése]. A Btk. a lopást tovább csoportosítja például az elkövetési érték (kisebb értékre, nagyobb értékre stb.)⁸⁵, valamint az elkövetés helye (pl. helyiségbe vagy ehhez tartozó bekerített helyre bemenne stb.)⁸⁶, módja (pl. dolog elleni erőszakkal stb.)⁸⁷ és eszköze (pl. hamis vagy lopott kulcs használatával)⁸⁸ szerint, de a kriminálmetodikai rendszerezés túlmutat ezen.

A Btk.-ban nevesített lopásfajták mellett, a kriminálmetodika megkülönbözteti például az alkalmi, a bolti (üzleti vagy áruházi) lopást; az állatlopást; a fürdő- vagy üdülőhelyi, illetve szállodai lopást (régén strandlopást); a gépjárműlopást, a gépjárműről vagy a gépjárműből lopást (gyűjtőkifejezéssel élve: gépjárművel kapcsolatos bűncselekmények vagy gépjárműbűnözés); a mezőgazdasági terménylopást; a munkáltató sérelmére elkövetett lopást (e bűncselekmények elkövetői voltak egykoron az 'üzemi szarkák'); a poggyászlopást (itt specifikum a repülőtéren poggyászlopás); a vasúti dézsmát és a zártöréses lopást (ez utóbbi nem azonos a Btk. 287. § szerinti zártöréssel).

⁸² Például a 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet; 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről; 22/2017. (VI. 22.) ORFK utasítás a forrónyomos tevékenység egységes végrehajtásáról; 30/2019. (VII. 18.) ORFK utasítás a gyűlölet-bűncselekmények kezelésével összefüggő rendőrségi feladatok végrehajtásáról.

⁸³ Lásd Bócz Endre: *Kriminalisztika a tárgyalóteremben* című művét. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008.

⁸⁴ KOVÁCS - NAGY i. m. 11-12. o.

⁸⁵ Btk. 370. § (2)-(6) bekezdés a) pontja.

⁸⁶ Btk. 370. § (2) bekezdés bf) pontja.

⁸⁷ Btk. 370. § (2) bekezdés bc) pontja.

⁸⁸ Btk. 370. § (2) bekezdés bg) pontja.

Végül a klasszikus - részben a Btk.-ban is szankcionált, de más néven szereplő - kategóriák közül néhány: a zseblopás;⁸⁹ a trükkös vagy a besurranásos lopás⁹⁰ és a betöréses lopás⁹¹ (csak ez utóbbinak legalább tucatnyi válfaja ismert). A lopás csoportosítására - ahogy számos más bűncselekmény esetében is - számtalan lehetőség adódik. Tipizálhatunk az elkövetés tárgya (azon belül a tulajdonformák), az elkövetési magatartás, a szituációs ismérvek, valamint a sértetti és az elkövetői oldal ismérvei szerint. A felosztások fajtáinak csak a nyomozó (szárnyaló) fantáziája szabhat határt⁹² (2. melléklet).

A kriminálmetodika tehát feltárja a hasonló esetek (az ugyanolyan típusú események, az analóg módon elkövetett cselekmények) közös vonásait. Mivel minden esemény/bűncselekmény egyedi, a kriminálmetodika csak az adott ügykategória feldolgozásának (felderítésének, vizsgálatának, megelőzésének) leghatékonyabb módszereit és kérdéseit tudja összefoglalni, de ezek nem alkalmazhatók változatlanul, mechanikusan minden egyes ügyre. A kriminálmetodika ezért nem minden alkalomra érvényes recepteket, hanem olyan nyomozástaktikai, -módszertani ajánlásokat dolgoz ki, amelyeket célszerű figyelembe venni az egyedi ügyek konkrét nyomozási problémáinak megoldásánál.⁹³ Amennyiben ezek a módszertani ajánlások jogszabályokban és/vagy közjogi szervezetszabályozó eszközökben jelennek meg, 'célszerű figyelembevételről' nem beszélhetünk; a címzettek számára az ajánlások betartása kötelező (vesd össze a 3.2. fejezetben írtakkal).

4.1. A kriminálmetodika hagyományos és továbbgondolt felépítése (tétélei)

A 4. rész bevezetésében elhangzott, hogy a kriminálmetodika az inkriminált deliktumokat a büntető anyagi jogi szempontok mellett, kriminalisztikai és kriminológiai jellemzők alapján csoportosítja, ezért tétélei is ehhez igazodnak. Csakhogy ezek a tétélek az utóbbi öt évtizedben változtak, pontosabban fejlődtek (a változás kitüntetett iránya a fejlődés). Napjainkban három szakaszt vagy korszakot különböztetünk meg:

- a) az 1960/70-es évekig tartó (hagyományos vagy klasszikus) felépítést;
- b) a rendszerváltoztatást követő, a 2000-es évek elejéig húzódó (továbbgondolt) szakaszt; végül
- c) napjaink kriminálmetodika tétéleit.

Ad a)

Az 1960/70-es években az egyes bűncselekményfajták nyomozási módszertanának belső felépítése „általában öt részre tagolódott:

- a bűncselekmény fogalma, a nyomozás során megállapítandó körülmények,
- a nyomozás kezdeti szakaszának szervezése,
- az adott bűncselekményfajta nyomozása tervezésének sajátosságai,

⁸⁹ Btk. 370. § (2) bekezdés bd) pontja.

⁹⁰ Btk. 370. § (2) bekezdés bf) pontja.

⁹¹ Például a helyiségbe dolog elleni erőszakkal, vagy hamis kulcs használatával bemenne elkövetett lopás [Btk. 370. § (2) bekezdés bc), illetve bg) pontja] betöréses lopásnak minősül. A szakzsargonban a 'nyitó', vagyis az álkulcsos betörő, más néven 'srenker', egy külön kategória: ilyen betörő volt anno Repülős Gizi (alias Kosztár Sándorné született Bodnár Gizella), aki kora előrehaladtával váltott módszert, és besurranó tolvajként 'kereste a kenyerét'.

⁹² KOVÁCS Gyula: A lopás nyomozása. In: LAKATOS János (szerk.): Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok. Budapest, Rendőrtisztai Főiskola, 2008, 16-17. o.

⁹³ KOVÁCS - NAGY i. m. 12. o.

- az egyes nyomozási cselekmények fogantatásának sajátosságai,
- az adott bűncselekményfajta megelőzése⁹⁴ (lám, a bűnmegelőzés már a hetvenes években is a kriminálmetodika tételeihez tartozott).

E részek korántsem voltak egyenlő terjedelműek és jelentőségűek, mivel az általuk 'lefedett' területek az egyes bűncselekményfajták nyomozásánál eltérőek voltak (ma sincs ez másképpen).

A kriminálmetodika hagyományos felépítésének idején, a nyomozás tervezésének és szervezésének a kriminalisztikán belüli helyét és szerepét vitatott kérdésként kezelték. Úgy vélték, a tervezés és a szervezés „a szokásos krimináltaktika, krimináltechnika és kriminálmetodika felosztás részeinek egyetlen meghatározása szerint [egyik fejezetbe] sem sorolhatók be”⁹⁵. Azt gondolták továbbá, hogy „a nyomozás tervezési és szervezési kérdései a kriminalisztika általános részének a krimináltaktika és krimináltechnika mellett önállóan létező ágát alkotják. Nem tartoznak a krimináltaktika néven jelöl fejezetekhez [...], mert nem az egyes nyomozási cselekmények lebonyolítására vonatkoznak. Nem sorolhatók ugyanakkor az egyes bűncselekményfajták nyomozása módszertanához sem, mivel a velük kapcsolatban tett megállapítások általánosak, nem egyes, hanem bármely bűncselekményfajta nyomozására vonatkoznak”⁹⁶.

Érdekes megállapítások, de ezek a kérdések manapság problémaként már nem merülnek fel. *A krimináltaktika a nyomozás tervezésének, szervezésének és ellenőrzésének általános kérdéseivel foglalkozik, a nyomozási terveket tartalmi és formai szempontok szerint tipizálja (3. melléklet). A kriminálmetodika pedig ezeket az általános tervezési, szervezési stb. ajánlásokat az egyes bűncselekmények nyomozása során konkretizálja, némi képzavarral élve 'személyre szabja', vagyis egyediesíti.*⁹⁷ A kriminálmetodika egyes elemeit korszakonként nem veszem górcső alá, azonban napjaink kriminálmetodikai tételeire a 4.3. fejezetben részletesebben kitérek. *A nyomozás kezdeti szakaszának szervezésével kapcsolatosan (a klasszikus tételek közül a második) csupán annyit szeretnék megjegyezni, hogy a szervezést mindig megelőzi a tervezés, ugyanis a tervezés egy jövőbeni lehetséges cselekvési program, a szervezés pedig a tervben foglaltak végrehajtását (megvalósítását) hivatott szolgálni (nagyon leegyszerűsítve).*

Ad b)

A kriminálmetodika továbbgondolt felépítése már a rendszerváltoztatás utáni időszak 'terméke', és a hagyományos elemeknél cizelláltabb. A 2000-es évek első évtizedéig dívó „metodikai tételek rendszere” a következőképpen épültek fel:

- a cselekmény/esemény fogalma,
- az eljárás célja és a bizonyítás tárgya,
- a hatáskör és illetékesség,

⁹⁴ RUDAS (főszerk.) i. m. 10. o.

⁹⁵ Uo. 10-11. o.

⁹⁶ Uo. 11. o.

⁹⁷ A nyomozás tervezéséről, szervezéséről és ellenőrzéséről részletesen lásd BÓCZ Endre (szerk.): *Kriminalisztika 2.* Budapest, Belügyminisztérium Duna Palota és Kiadó, 2004, 1049-1075. o.; KOVÁCS - NAGY i. m. 118-125. o.; DOBOS - KOVÁCS i. m. 95-113. o., 137-146. o.

- az elkövetés/megvalósulás jellemzői (az elkövetés eszközei, módszerei, elősegítő okok, körülmények stb.),
- az elkövetők/szereplők köre és jellemzői,
- a tudásra jutás módjai,
- az elsődleges (halaszthatatlan, azonnali) intézkedések, nyomozási cselekmények,⁹⁸
- a nyomozás tervezése és szervezése,
- a felderítés és a bizonyítás speciális vonásai (az egyes intézkedések, bizonyítási eljárások⁹⁹ stb. különös szempontjai, végrehajtásuk sajátosságai),
- a megelőzés lehetőségei¹⁰⁰.

Az egyes tételek egymáshoz való viszonyát - akárcsak a klasszikus modell esetében - az adott ügytípus sajátosságai, jellemzően a cselekmény büntetőjogi megítélése (a minősítés) és az elkövetés körülményei nagymértékben befolyásolták: nagyon nem mindegy az sem, hogy a tettes vagy tettesek kiléte ismert vagy ismeretlen. A nyomozás során ugyanis az ismert tetteses ügyekben a 'személytől az ügyig', az ismeretlen tetteses ügyekben az 'ügytől a személyig' modellt kellett - és a mai napig kell - alkalmazni¹⁰¹ (4. melléklet).

A hagyományos felépítést és a 2000-es évek továbbgondolt modelljét összevetve jól látható, hogy az elemek száma ötről tízre növekedett. A többletelemek

- az eljárás célja és a bizonyítás tárgya,
- a hatáskör és illetékesség,
- az elkövetés/megvalósulás jellemzői,
- az elkövetők/szereplők köre és jellemzői, valamint
- a tudásra jutás módjai.

A többi 'továbbgondolt' elem, ha megszüvegezésében nem is minden esetben, de tartalmát tekintve lényegében azonos a klasszikus elemekkel. Például a nyomozás kezdeti szakaszának tervezése (hagyományos felépítés, második elem), amely tulajdonképpen az elsődleges (halaszthatatlan, azonnali) intézkedések, nyomozási cselekmények (továbbgondolt felépítés, hetedik elem) végrehajtását jelenti, és sorolhatnám (5. melléklet).

A kriminálmotodika továbbgondolt elemeit részletesebben itt sem veszem górcső alá, csupán az eljárás céljára és a nyomozás szervezésére (továbbgondolt felépítés második, illetve nyolcadik eleme) térek ki. Az eljárás célja - tágabb értelemben véve - nem lehet más, mint ami a Be. preambulumban szerepel (lásd ott). A nyomozás tervezéséhez és szervezéséhez kapcsolódó ellenőrzés „hivatott az előkészítés, a döntés, vagy a végrehajtás szakaszában fellépő hibák, eltérések feltárására, ennek alapján kiküszöbölésére, csökkentésére, illetve a jövőbeni hibák kiküszöbölésére”¹⁰².

⁹⁸ Mai terminológiával késedelmet (esetleg halasztást) nem tűrő nyomozási cselekmények: a már hivatkozott 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendeletben az intézkedésekkel és az eljárási cselekményekkel összefüggésben az *elsődleges* és az *azonnali* kifejezés nem szerepel; ellenben a *halaszthatatlan* nyolc, a *késedelmet* (nem tűrő) pedig huszonhat esetben olvasható.

⁹⁹ Az új Be. szerinti megnevezés: *bizonyítási cselekmények* (206. §).

¹⁰⁰ NAGY i. m. 8. o.

¹⁰¹ A két modelltől részletesebben lásd DOBOS - KOVÁCS i. m. 156-163. o.

¹⁰² Uo. 138. o. Lásd még KOVÁCS Gyula: *Nyomozási alapismeretek*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2004, 169-172. o.

4.2. A kriminálmetodika rendszere napjainkban

A 2013-ban megjelent, *A kriminálmetodika elméleti és gyakorlati kérdései* című egyetemi jegyzetben az egyes metodikai tételek még megegyeztek a 2000-es évek továbbgondolt modelljének elemeivel,¹⁰³ de maga a jegyzet felépítése már a kriminálmetodika új tételein alapul. Sőt, ezeket az új tételeket egy 2011-ben napvilágot látott főiskolai jegyzetben¹⁰⁴ is közzétettem, amelyben az erőszakos közösülés és a szemérem elleni erőszak¹⁰⁵ nyomozásának metodikáját erre, az általam kidolgozott rendszerre építettem (ez mindkét hivatkozott mű tartalomjegyzékéből első olvasatra megállapítható).¹⁰⁶ Napjaink kriminálmetodikájának új tételeit 2007-től a Rendőrtiszti Főiskola (RTF) és a jogutód Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar (NKE RTK) Kriminálisztikai Tanszékén oktattam, valamint 2014 őszétől a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar (KRE ÁJK) Bűnügyi szakjogász szakirányú (BSZJ) továbbképzésén oktatom. A BSZJ-képzés kriminálmetodika záróvizsgakérdéseinek jelentős része ezeken az elemeken alapul.¹⁰⁷

A kriminálmetodika belső rendszerének kidolgozásakor a rendszerelemek felépítésekor az elméleti és a gyakorlati szempontokat egyaránt figyelembe vettem. Mindezekre tekintettel, napjaink kriminálmetodikájának tételei a következők:

1. a cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai,
2. a bizonyítás tárgya (a bizonyítandó és a bizonyító tények köre, a potenciális bizonyítékforrások),
3. a tudásra jutás forrásai és módjai,
4. a hatáskör és az illetékesség megállapítása,
5. az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények,
6. a nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése,
7. a bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai,
8. a bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése,
9. intézkedések a nyomozás befejezését követően,
10. a bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák,
11. a bűncselekmény megelőzésének speciális feladatai.

Amennyiben a 2000-es évek továbbgondolt modelljét napjaink kriminálmetodikai tételeivel összehasonlítjuk, az első, ami szembetűnik, hogy *az elemek száma tizenegyre növekedett*. Ebből azonban nem vonhatunk le egyenes következtetést arra, miszerint a rendszer csak egy elemmel bővült: *több új elemmel találkozhatunk, és egyben némi átszerkesztésre is sor került*. Vizsgáljuk meg a rendszer új elemeit.

a) A cselekmény vagy esemény fogalma a cselekmény büntetőjogi megítélésére változott, valamint kiegészült a kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságokkal (1. elem). Azt gondolom, ehhez

¹⁰³ KOVÁCS - NAGY i. m. 12-13. o.

¹⁰⁴ KOVÁCS (2011) i. m.

¹⁰⁵ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (rég. Btk.) 197. és 198. §.

¹⁰⁶ KOVÁCS (2011) i. m. 3-5. o és KOVÁCS - NAGY i. m. 5-6. o.

¹⁰⁷ Forrás: <https://ajk.kre.hu/index.php/bunugyi-szakjogasz-ll-m-szakiranyu-tovabbkepzesi-szak> (2021.06.23.).

különösebb magyarázatot nem szükséges fűzni: nyilvánvaló, hogy a nyomozás szempontjából a büntetőjogi megítélés, valamint a kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságok egy kérdéskörbe tartoznak.

b) A bizonyítás tárgya - igaz, csak zárójelben - *kiegészült a bizonyítandó és a bizonyító tények körével, valamint a potenciális bizonyítékforrásokkal; az eljárás célja pedig 'elmaradt'* a bizonyítás tárgya mellől (2. elem). A zárójelben felsorolt elemek szervesen hozzátartoznak a bizonyítás tárgyához (a bizonyítandó és a bizonyító tényekről stb. a 2.2. fejezetben részletesebben írtam). A büntetőeljárás célja általában adott (lásd a Be. korábban már hivatkozott preambulumát), valamint jogszabályban meghatározott célja van a nyomozásnak, azon belül a felderítésnek és a vizsgálatnak (Be. 348. §). Egy emberölés (Btk. 160. §), szexuális erőszak (Btk. 197. §) vagy betöréses lopás (Btk. 370. § - ez egyben kriminalisztikai kategória) helyszínén a nyomozó hatóság tagja nem az eljárás célján ('Na, vajon mi lehet az?'), hanem a relatíve pontos minősítésen, a végrehajtandó elsődleges intézkedéseken és késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeken töpreng, valamint azon, hogy a nyomozás eredményessége érdekében, milyen további erőket és eszközöket szükséges bevetni.

c) A tudomásra jutás módjai kiegészültek a tudomásra jutás forrásaival (3. elem). A bűncselekmény (megalapozott) gyanújáról általában *a sértett természetes személy feljelentése* alapján szerezhethünk tudomást. A sértett feljelentésén túlmenően, az értesülés forrásainak számtalan formája lehet.¹⁰⁸ Megítélésem szerint azonban nem mindegy, hogy például a sértett nyomozó hatóság felé irányuló közlése személyes és szóbeli, vagy pedig a bűncselekmény gyanújáról írásban, postai úton értesíti a nyomozó hatóságot (és sorolhatnánk). Úgy vélem, hogy a tudomásszerzés lehetőségeinek és módjainak elkülönítése, valamint a minden apró részletre kiterjedően pontos felsorolásuk nem mellőzhető. Szilárd meggyőződésemmel ugyanis, hogy a forrás (kitől) és a mód (hogyan, milyen úton-módon) különbözősége nagymértékben determinálja a lehetséges elsődleges intézkedéseket és/vagy késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeket, ami - végső soron - befolyásolja a nyomozás végkifejletét is.¹⁰⁹ Egészen más az intézkedési lehetőségek tárháza, ha például a szexuális erőszak fiatalkorú sértettje nyomában a bűncselekmény elkövetése után a rendőrségen személyesen tesz feljelentést (sértett → rendőrség), avagy hetekkel később a Gyámhatóság áttételes információk birtokában terjeszt elő magánindítványt (sértett → osztályfőnök → Gyámhatóság → rendőrség, de a Gyámhatóság és a rendőrség közé beiktathatjuk a szülőt is). Mindig tartsuk szem előtt, miszerint *a nyomozó hatóságnak eminens érdeke, hogy a bűncselekmény elkövetése, felfedezése és hatósági tudomásra jutása között, minél rövidebb idő teljen el*. Az időtényező a nyomozás eredményessége szempontjából igencsak fontos: legjobban a tettenérésnek 'örülünk', illetve akkor, ha a bűncselekmény már előkészületi szakban lelepleződik.

d) A bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése [8. elem (a 4-7. elem nem változott meg)]. Ez az elem nem csupán a 'személytől az ügyig' modell utolsó, hanem optimális esetben a nyomozás végső állomása, mondhatni záróköve. Amennyiben leegyszerűsítjük a kérdést, *a nyomozás*

¹⁰⁸ Részletesebben lásd KOVÁCS - NAGY i. m. 109-115. o.

¹⁰⁹ Uo. 139. o.

befejezéséről akkor beszélhetünk, amikor a nyomozó hatóság - közelebről a nyomozást végző előadó(k) és a döntésre jogosult vezető (parancsnok) - úgy foglal állást, hogy a vizsgálat lehetőségei kimerültek. Természetesen a helyzet ennél lényegesen bonyolultabb, hiszen *a bizonyítékok értékelésekor számtalan kérdés vetődik fel.* A nyomozás befejező szakaszában az addig összegyűjtött *bizonyítékok értékelése* során - szűkebb értelemben - a következő kérdésekre kell választ keresni:

- a bűncselekmény elkövetése megállapítható-e (a cselekmény tényállásszerű-e),
- a bűncselekményt a gyanúsított követte-e el (lényegében a gyanúsítottal szemben a bűncselekmény megalapozott gyanúja a továbbiakban is megállapítható-e),
- megtörtént-e a terhelő és a mentő bizonyítékok összegyűjtése?¹¹⁰

(Mint ismeretes, a felderítés során a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben fel kell deríteni a bűncselekményt és az elkövető személyét, valamint fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket. A vizsgálat során - szükség esetén bizonyítási eszköz beszerzése és megvizsgálása útján - az ügyészség dönt a gyanúsítottal szemben folyamatban lévő nyomozás befejezésének kérdésében.¹¹¹ Az új Be. ugyan már nem írja elő, miszerint a tényállást oly mértékben kell felderíteni, hogy a vádló dönthessen arról, vádat emel-e,¹¹² de ez továbbra sincs másképpen.)

Tágabb értelemben vizsgálva a kérdést, a bizonyítékok értékelésekor tulajdonképpen azt firtatjuk, hogy

- az inkriminált bűncselekmény törvényi tényállási elemei (tárgy, tárgyi oldal és alany, alanyi oldal) megvalósultak-e,
- a bizonyítás - amennyiben szükséges - a büntetőeljárás járulékos kérdéseinek elbírálásában jelentős tényekre is kiterjedt-e (pl. a polgári jogi igény érvényesítése),
- a járulékos kérdéseken túl, a bizonyítás tárgya kiterjedt-e a bűncselekmény elkövetését közvetlenül lehetővé tevő okokra és körülményekre, végül, de nem utolsósorban
- feleletet kaptunk-e a kriminalisztikai alap- és kiegészítő kérdésekre?¹¹³

e) Intézkedések a nyomozás befejezését követően (9. elem). Amennyiben tehát a nyomozó hatóság úgy foglal állást, hogy a vizsgálat lehetőségei kimerültek, a nyomozás befejezését követően az iratokat megküldi az ügyésznek. Ne feledjük: a vizsgálat során az ügyészség dönt a gyanúsítottal szemben folyamatban lévő nyomozás befejezésének kérdésében [Be. 348. § (4) bekezdése]. A nyomozást az eljárás megszüntetése vagy a vádemelés fejezi be [Be. 348. § (5) bekezdése]. *Az ügyészség a nyomozás ügyiratai alapján megvizsgálja, hogy az ügyben van-e helye*

- ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezésének (Be. 404-406. §),
- egyezség kezdeményezésének (Be. 407-411. §),
- közvetítői eljárás lefolytatása céljából *az eljárás felfüggesztésének* (Be. 412-415. §),
- feltételes ügyészi felfüggesztésnek (Be. 416-420. §),
- *az eljárás* egyéb okból történő *megszüntetésének* (Be. 417. §),
- *vádemelésnek* (Be. 421-424. §),

¹¹⁰ Vess össze RUDAS (főszerk.) i. m. 186. o.

¹¹¹ Be. 348. § (3)-(4) bekezdése.

¹¹² Régi Be. 164. § (2) bekezdése.

¹¹³ Lásd a Be. 167. § rendelkezéseit is.

- a vizsgálat keretén belül eljárási cselekmény elvégzésének (Be. 392. §),
- elkülönítésnek, egyesítésnek, áttételnek (Be. 146-147. §; 350. §).¹¹⁴

Speciális esete az eljárás megszüntetésének az úgynevezett *'ügyben megszüntetés'*. A szakzsargonban *'lyukra futásnak'* nevezik, amikor az ismeretlen tettes kiléte ismertté válik, de a további nyomozás során, nem ritkán a vizsgálati szakban derül ki, hogy a tettes mégsem tettes; másképpen: „*nem a gyanúsított követte el a bűncselekményt*” [Be. 398. § (1) bekezdés b) pontja]. Ilyenkor csak a gyanúsítottal szemben szüntetik meg a nyomozást.¹¹⁵

f) A bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák (10. elem). Ez a tétel az 1973-as Rudas-féle szakkönyvben még nem szerepel,¹¹⁶ ellenben a 2007-es Nagy-féle főiskolai, valamint a Kovács - Nagy-féle egyetemi jegyzetben, mint a metodikai tételeket kiegészítő kérdés, már olvasható: „*Melyek az adott bűncselekménnyel kapcsolatos felderítési, bizonyítási nehézségek?*”¹¹⁷ Ezt a kérdést a 2009-ben megjelent *'szerzői jogos'* főiskolai jegyzetben már vizsgáltam, amelyben „*A szerzői joghoz kapcsolódó bűncselekmények felderítését és bizonyítását akadályozó tényezők*” (5. rész) címszó alatt olvasható.¹¹⁸ Megjegyzendő, hogy *'szerzői jogos'* témában ez volt az első, a kriminálmetodikai követelményeknek is megfelelő felsőoktatási tananyag.¹¹⁹ Ezt a tételt azért emeltem be a kriminálmetodika elemei közé, mert *álláspontom szerint, a felderítést és a bizonyítást akadályozó tényezőket minden bűncselekmény nyomozásakor* (és természetesen a nyomozás befejezése után is) *vizsgálni kell*, ezért nem kezelhetők egyfajta kiegészítő lehetőségként.

Végezetül *szólni kell azokról az elemekről, amelyek a 2000-es évek továbbgondolt modelljéhez képest, napjaink kriminálmetodikai tételeiből kimaradtak*: ezek az elkövetés, valamint az elkövetői kör jellemzői.

Az elkövetés jellemzői (alapvetően idetartoznak az úgynevezett szituációs ismérvek: az elkövetés helye, ideje, módszere és eszköze), *valamint az elkövetői kör és jellemzői egyfelől a cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai* (1. tétel) *keretén belül elemzendők*. Másfelől *a bizonyítás tárgyának meghatározásakor* (2. tétel) *ezeket a szituációs ismérveket még abban az esetben is vizsgálni kell, ha azok a kérdéses bűncselekmény különös törvényi tényállási elemei között nem szerepelnek*.¹²⁰ (A három *'korszak'* kriminálmetodikai tételeinek az összehasonlítását a 6. melléklet tartalmazza.)

5. Ötödik fejezet, amelyben más szempontból vizsgáljuk a kriminálmetodika belső rendszerét

¹¹⁴ Be. 391. § (1) bekezdése.

¹¹⁵ DOBOS - KOVÁCS i. m. 161-162. o.

¹¹⁶ RUDAS (főszerk.) i. m.

¹¹⁷ NAGY i. m. 9. o.; KOVÁCS - NAGY i. m. 13. o.

¹¹⁸ Kovács Gyula - Lóczy Zsolt: *Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének nyomozása*. Budapest, Rendőrtiszt Főiskola, 2009, 75-83. o.

¹¹⁹ A tényállást szerzői és a szomszédos jogok megsértése címmel az 1993. évi XVII. törvény 72. § - 1993. május 15-i hatállyal - iktatta a régi Btk. rendszerébe (329/A. §).

¹²⁰ Ezek azok a „*tényállási elemek, amelyek nincsenek és mégis vannak*”. Kovács Gyula: *Nyomozás a gyakorlatban - A kezdeti lépésektől a nyomozás tervezéséig és szervezéséig*. Magyar Bűnüldöző, 2014/1-2, 20-37. o.

Napjaink kriminálmetodika tételeinek felállításakor az elméleti és a gyakorlati szempontokat egyaránt figyelembe vettem. A kérdéses elemek azonban legalább kétféleképpen továbbcsoportosíthatók:

1. a kriminálmetodika rendszerének statikus és dinamikus része, illetve
2. a metodika főcsoportjai és a főcsoportokhoz kapcsolódó tételek.

a) A kriminálmetodika statikus és dinamikus része

A kriminálmetodika statikus részéhez tartozó elemeknél 'nincs nyomozás'. A tételek közül az első kettő tulajdonképpen a nyomozást megelőző (vagy előkészítő) elméleti alapvetés, a harmadiknak és a negyediknek pedig a nyomozás befejezése után van jelentősége. Ez utóbbiak, ha úgy tetszik, egyfajta elemző-értékelő tevékenység eredményeként jelennek meg. A statikus elemek tehát a következők (a tételek után zárójelben jelzem azok rendszerben elfoglalt eredeti helyét):

1. a cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai (1.),
2. a bizonyítás tárgya (2.),
3. a bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák (10.),
4. a bűncselekmény megelőzésének speciális feladatai (11.).

A kriminálmetodika dinamikus tételei lényegében a 'nyomozásról szólnak', pontosabban ezek az elemek a nyomozás folyamatának legfontosabb pillérei, kezdve a tudomásra jutástól, egészen a nyomozás befejezését követő intézkedésekig. Itt hét tételről beszélhetünk:

1. a tudomásra jutás forrásai és módjai (3.),
2. a hatáskör és az illetékesség megállapítása (4.),
3. az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények (5.),
4. a nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése (6.),
5. a bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai (7.),
6. a bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése (8),
7. intézkedések a nyomozás befejezését követően (9.).

A tételek részletes elemzésébe továbbra sem vágok bele (az egy másik tanulmány témája lesz), de annyit muszáj megjegyezni, hogy *a statikus és a dinamikus szakasz elemei között van némi átjárás*: amennyiben a nyomozó hatóság tagja nincs tisztában a cselekmény büntetőjogi megítélésével, valamint kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságaival, a tudomásra jutást követően vajmi kevés esélye nyílik a pontos minősítésre, a hatáskör és az illetékesség megállapítására, valamint az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények meghatározására, illetve végrehajtására. Ugyanez vonatkozik a bizonyítás tárgyára: a nyomozó hatóság tagjának *előre* tisztában kell lennie azzal, hogy például egy ajtóbefeszítés módszerével elkövetett, befejezett (vagyis dologelvétellel járó) betöréses lopásnál, ahol az előzetes adatok szerint a tettes személygépjárművel érkezett és távozott, *általában* melyek a bizonyítandó tények, és az azokhoz kapcsolódó lehetséges bizonyítékok (bizonyító tények), milyen bizonyítékforrásokból szerezhetők be. *A bűncselekmény helyszínén, vagy később a nyomozás tervezése stb. során, ezeket a meglévő, korábbi betöréses lopások nyomozásának tapasztalatain alapuló szakmai ismereteit szabja rá* a konkrét ügyre, másképpen fogalmazva,

egyediesíti azokat - enélkül 'nem lehet a bűncselekmények titkát megfejteni'¹²¹. (Itt utalok vissza arra a megállapításra, hogy a kriminalisztika a büntető anyagi és alaki jogra, a kriminálmetodika pedig az előzőkön túlmenően a krimináltechnikára, a krimináltaktikára és a szakkriminológiára van felfűzve: vesd össze a 2.3. fejezet c) pontjában foglaltakkal.)

Megjegyzendő továbbá, hogy maga a *dinamikus rész is két szakaszra osztható*: a második szakasz a nyomozás tervezésével és szervezésével stb. kezdődik. Hagyományos értelemben vett nyomozástervezésről stb. akkor beszélhetünk, ha a tudásra jutást és a relatíve pontos minősítést követően az elsődleges intézkedéseket és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeket elvégezték, vagyis, „amikor a lépéseket már nem kell szaporítani”¹²². Ez persze nem zárja ki a nyomozás kezdeti szakaszában a tervezést: gondoljunk csak a történeti és a minősítési verziók felállítására, a résztervre, avagy a forrónyomos felderítésre - ez utóbbi önmagában is tervezést igényel.

Végezetül: a *bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai* mindig ügyfüggők. Idetartoznak például az úgynevezett helyszínes bűncselekményeknél a *helyszín biztosítása*¹²³ és a (helyszíni) *szemle*; befejezett emberölésnél a helyszíni szemle részét képező, és főszabály szerint prioritást élvező *halottszemle*.¹²⁴ E körbe vonható az erőszakos szexuális bűncselekményeknél a *sértett ruházatának a lefoglalása, a sértett bűnügyi orvosi, illetve igazságügyi orvosszakértői vizsgálata* (befejezett közönséssel megvalósított szexuális cselekménynél hüvelykenet vétele); a személyi sérülést okozó bűncselekményeknél az *igazságügyi orvosszakértő kirendelése*; a dologelvéttel járó (erőszakos) vagyon elleni bűncselekményeknél pedig - az egyéb adatszerző tevékenység keretében - a *tárgykörözés elrendelése* [Be. 268. § (1) bekezdés a)-b) pontja] stb. Minden esetben a speciális szabályok közé tartozik a sértett és a terhelt (gyanúsított) kihallgatása [vesd össze Be. 168-182. § (XXIX. Fejezet - A tanúvallomás); 183-187. § (XXX. Fejezet - A terhelt vallomása); 385-389. § (A gyanúsított kihallgatása)]. Lásd a 7. mellékletet.

b) A kriminálmetodika főcsoportjai és a főcsoportokhoz kapcsolódó tételek

A kriminálmetodika tételei úgynevezett főcsoportokba (is) sorolhatók. E rendszerezés leginkább egyfajta gondolat kísérlet eredménye, épp ezért kevésbé kötődik a gyakorlathoz (mindezek ellenére módfelett érdekfeszítő). Öt főcsoportot különböztethetünk meg:

- I. Általános alapvetések
- II. A bizonyítás tárgya
- III. A nyomozás
- IV. A nyomozás befejezése
- V. A nyomozás teljességével összefüggő feladatok

Az egyes főcsoportokhoz a következő tételek kapcsolódnak (a tételek után itt is zárójelben jelzem azok rendszerben elfoglalt eredeti helyét):

¹²¹ Dr. Dobos János hivatkozik Néhány régi dekás című novellájában dr. Zilahi János r. ezredesre: „A bűncselekményeknek titka van, uraim - mondta halkságában is nagy nyomatékkal. Azt kell megismerni, kérem, a többi már gyerekjáték”. DOBOS János: Kriminovellák, zsarusztorik és egyéb történetek. Budapest, Dr. Kovács Gyula [KGyul@], 2016, 55. o.

¹²² DOBOS - KOVÁCS i. m. 85. o.

¹²³ Rtv. 43. §; 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 11-12. §.

¹²⁴ 1997. évi CLIV. törvény 217. §; 351/2013. (X. 4.) Korm. rendeletet 7-27. §; 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 19. §.

I. *Általános alapvetések:* 1.1. a cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai (1.).

II. *A bizonyítás tárgya:* 2.1. a bizonyítandó és a bizonyító tények köre, a potenciális bizonyítékforrások (2.).

III. *A nyomozás:* 3.1. a tudásra jutás forrásai és módjai (3.); 3.2. a hatáskör és az illetékesség megállapítása (4.); 3.3. az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények (5.); 3.4. a nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése (6.); 3.5. a bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai (7.).

IV. *A nyomozás befejezése:* 4.1. a bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése (8.); 4.2. intézkedések a nyomozás befejezését követően (9.).

V. *A nyomozás teljességével összefüggő feladatok:* 5.1. a bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák (10.); 5.2. a bűncselekmény megelőzésének speciális feladatai (11.).
Lásd a 8. mellékletet.

A nyomozás teljességével kapcsolatosan néhány megjegyzés: a teljesség - az egyediség és a dinamikuság mellett - a nyomozás tervezésének és szervezésének egyik krimináltaktikai elve: eszerint, minden rendelkezésre álló információt indokolt felhasználni a nyomozás során, valamennyi szükséges és lehetséges intézkedést, illetve nyomozási cselekményt célszerű számításba venni a nyomozás tervezésekor-szervezésekor. A bizonyítandó tények körét nem csupán az adott bűncselekmény különös törvényi tényállási elemeire és az úgynevezett járulékos kérdésekre, hanem a kriminalisztikai alap- és kiegészítő kérdésekre is ki kell terjeszteni.¹²⁵

6. Hatodik rész, amelyben összegezzük az eddigi megállapításokat

E részben a tanulmány főbb megállapításait szeretném summázni.

A kriminalisztika a bűncselekmények nyomozásának (felderítésének és vizsgálatának) tudománya. Célja, hogy a tételes jog által meghatározott keretekben olyan módszereket és eljárásokat dolgozzon ki, amelyek segítségével a készülő bűncselekmények leleplezhetőek, megakadályozhatóak, a már elkövetett bűncselekmények felderíthetőek, elkövetőjük megállapítható és felelősségre vonható.

A kriminalisztikát - akárcsak a jogtudományokat - általános és különös részre szokás osztani.

Magyarországon a leginkább elfogadott nézőpont szerint, az általános részhez tartozik a kriminalisztika-elmélet, a krimináltechnika, a krimináltaktika, a kriminalisztikatörténet és a kriminálstratégia. A különös rész lényegében maga a kriminálmotodika; de mindkét részhez egyformán kötődik az úgynevezett bünyügyi szolgálati ismeretek területe. A gyakorlati nyomozás szempontjából a legfontosabb a krimináltechnika, a krimináltaktika és a kriminálmotodika.

Az általános részhez tartozó *krimináltechnika a kriminalisztika legszerteágazóbb területe,* ugyanis összegyűjti, rendszerezi vagy önállóan kidolgozza és alkalmazza azokat az ismereteket, tudományos,

---

¹²⁵ LAKATOS János (szerk.): *Krimináltaktika I.* Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2004, 37. o. A teljesség jelentése: valaminek teljes, hiánytalan volta. JUHÁSZ József - SZÓKE István - O. NAGY Gábor - KOVALOVSKY Miklós (szerk.): *Magyar értelmező kéziszótár.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1978, 1354. o.

műszaki-technikai és számítástechnikai-informatikai eljárásokat, valamint módszereket, amelyek - a jogalkalmazási célú ténymegállapítás érdekében - a vizsgált esemény vagy cselekmény körülményeinek tisztázásához és a felmerülő kérdések megválaszolásához szükségesek. Megjegyzendő, hogy a büntetőeljárás során alkalmazott *technikai eszközök egy része közvetlenül kriminalisztikai célra készült, más része erre a célra átalakított*. Mindezek mellett, *nem kevés olyan eszközt is használnak, amelyek általános rendeltetésűek*.

Az ugyancsak az általános részhez tartozó *krimináltaktika a nyomozási cselekmények és módszerek gyakorlati véghezvitelét, a nyomozás során célszerű eljárásmodot meghatározó elvek és szabályok tana. Más értelmezésben a krimináltaktika azoknak a tudományos tételeknek és az ezekre épülő ajánlásoknak a rendszere, amelyek meghatározzák a bűncselekmények felderítéséhez és vizsgálatához szükséges intézkedések, illetve nyomozási cselekmények végrehajtásának a módját*.

A kriminalisztika különös része, a kriminálmetodika (másképpen fogalmazva: bűnügyi módszertan), az egyes bűncselekményfajták felderítésére és vizsgálatára alkalmas taktikai és technikai eszközök célszerű és tervszerű felhasználásának a tana. A kriminálmetodika tudományosan megalapozott elveket, ajánlásokat és módszereket dolgoz ki az egyes bűncselekmények eredményes nyomozása (felderítése és vizsgálata), valamint megelőzése érdekében.

A kriminálmetodika

- ajánlásainak és módszereinek kidolgozásakor messzemenőig támaszkodik a Büntető Törvénykönyv, a büntetőeljárás törvény, valamint a kapcsolódó jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök rendelkezéseire, a szakkriminológia megállapításaira, valamint a krimináltechnikai és krimináltaktikai eszközökre, illetve módszerekre;
- ajánlásaival a krimináltechnikai eszközöket és a krimináltaktikai módszereket mintegy 'részabja' az adott (vagyis a 'nyomozott') bűncselekményre vagy bűncselekményekre.

Egyes szerzők szerint, a krimináltechnikai eszközök és krimináltaktikai módszerek alkalmazása nem korlátozódik kizárólag a büntetőeljárásra, mivel az eredményes ténymegállapítás a közigazgatási, a szabálysértési, a fegyelmi és a polgári peres eljárások során is számtalanszor a krimináltechnika és -taktika alkalmazását igényli. Mások úgy vélik, a kriminálmetodika tárgyát elsősorban a nyomozó hatóságok gyakorlatában rendszeresen előforduló bűnügyek, közigazgatási és szabálysértési eljárás keretében vizsgálandó események képezik, amelyeket kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságaik, jellemzőik szerint csoportosít. A hivatkozott megállapítások nem állják meg a helyüket (de legalábbis vitathatók). Példának okáért: amennyiben a szakértő polgári, közigazgatási, szabálysértési, fegyelmi vagy más eljárásban a feladatvégzés során ugyanazokat az eszközöket és módszereket használja, illetve alkalmazza mint a büntetőeljárásban, az attól még 'nem lesz kriminalisztika' (mint ahogy egy fegyelmi eljárásban sem készülhet kriminalisztikai szakértői vélemény).

A kriminálmetodika tárgyát - megnevezéséből eredően is - alapvetően a nyomozó hatóságok, nem alapvetően pedig a büntető ügyekben eljáró egyéb hatóságok hatáskörébe tartozó bűncselekmények nyomozása, illetve eljárási tevékenysége képezi.

A kriminálmetodika a vizsgálata tárgyát képező bűncselekményeket egyfajta elméleti és gyakorlati szempontoknak megfelelően összeállított séma szerint rendszerezi, figyelemmel a konkrét történeti tényállásra, a bűncselekmény különös törvényi tényállási elemeire és az elkövetés (vagy az eset) összes körülményeire. A kriminálmetodika az inkriminált deliktumokat a büntető anyagi jogi szempontok mellett kriminalisztikai és kriminológiai jellemzők alapján csoportosítja, ezért tételei is ehhez igazodnak: ebből eredően némi eltérés mutatkozik a kriminálmetodikai felosztás és az anyagi jogi szabályozás között.

A kriminálmetodikai tételek az utóbbi öt évtizedben változtak, pontosabban fejlődtek. Manapság három szakaszt vagy korszakot különböztetünk meg:

- az 1960/70-es évekig tartó (hagyományos vagy klasszikus) felépítést;
- a rendszerváltoztatást követő, a 2000-es évek elejéig húzódó (továbbgondolt) szakaszt; illetve
- napjaink kriminálmetodika tételeit.

Az 1960/70-es években az egyes bűncselekményfajták nyomozási módszertanának belső felépítése öt részre tagolódott. A kriminálmetodika továbbgondolt felépítése már a rendszerváltoztatás utáni időszak 'terméke', és a hagyományos elemeknél cizelláltabb. A 2000-es évek első évtizedéig dívó metodikai tételek tíz elemet tartalmaztak. A kriminálmetodika belső rendszerének legutóbbi kidolgozása-kor, a rendszerelemek felépítésekor, az elméleti és a gyakorlati szempontok egyaránt figyelmet kaptak. Mindezekre tekintettel, napjaink kriminálmetodikája tizenegy tételből áll.

A kérdéses elemek azonban további két csoportba sorolhatók:

- a kriminálmetodika rendszerének statikus és dinamikus része, illetve
- a metodika főcsoportjai és a főcsoportokhoz kapcsolódó tételek.

A kriminálmetodika statikus részéhez tartozó elemeknél 'nincs nyomozás'. A négy tétel közül az első kettő tulajdonképpen a nyomozást megelőző (vagy előkészítő) elméleti alapvetés, a harmadiknak és a negyediknek pedig a nyomozás befejezése után van jelentősége. Ez utóbbiak, ha úgy tetszik, egyfajta elemző-értékelő tevékenység eredményeként jelennek meg.

A kriminálmetodika dinamikus tételei lényegében a 'nyomozásról szólnak', pontosabban ezek az elemek a nyomozás folyamatának legfontosabb pillérei, kezdve a tudomásra jutástól, egészen a nyomozás befejezését követő intézkedésekig. Itt hét tételről beszélhetünk.

A kriminálmetodika tételei úgynevezett főcsoportokba (is) sorolhatók. E rendszerezés leginkább egyfajta gondolatkísérlet eredménye, épp ezért kevésbé kötődik a gyakorlathoz. Öt főcsoportot különböztethetünk meg.

Mire is való tehát a kriminálmetodika? Kriminálmetodikai alapok ismeretének hiányában bajosan lehet eredményesen nyomozni. A metodikai elemek nélkül nem létezik hatékony bűnüldözés. Kizárólag

büntető anyagi, illetve alaki jogszabályokra támaszkodva a nyomozó hatóság tagja csak félkarú óriás. A krimiálméleti - az adott bűncselekmény nyomozásának speciális ajánlásai mellett - magában foglalja a büntető anyagi és eljárásjogi, valamint a krimináltechnikai, a krimináltaktikai, illetve szakkriminológiai ismereteket. A kriminalista több a büntető anyagi és/vagy eljárásjogásznál: a gyakorlati tapasztalatokkal ötvöződve benne kumulálódik minden büntetőjogi és kriminalisztikai tudnivaló.

Őszintén remélem, hogy a bevezetőben kitűzött célt sikerült megvalósítanom: a tanulmányban közölt kriminálmetodikai témájú okfejtéseim tananyagként is megállják a helyüket, és hasznára válnak azoknak a munkatársaknak, akik a nyomozást a gyakorlatban végzik, vagyis a 'terepen' üldözik a bűnt. Abban ugyancsak bízom, miszerint a gyakorlati nyomozáshoz nélkülözhetetlen kriminálmetodikai alapokat, vagyis a rendszert, a felépítményt sikerült kellőképpen megismertetni, valamint új dimenzióit feltárni.

7. Forrás és Irodalomjegyzék

7.1. Felhasznált irodalom

- BALLÁNÉ Fűzster Erzsébet: *Krimináltechnika*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019
- BARTA Endre: *Az emberölés nyomozása*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2003
- BLASKÓ Béla: *Magyar Büntetőjog Általános Rész (Ötödik, átdolgozott kiadás)*. Budapest - Debrecen, Rejtjel Kiadó, 2013
- BÓCZ Endre (szerk.): *Kriminalisztika 1*. Budapest, Belügyminisztérium Duna Palota és Kiadó, 2004
- BÓCZ Endre (szerk.): *Kriminalisztika 2*. Budapest, Belügyminisztérium Duna Palota és Kiadó, 2004
- BÓCZ Endre: *Kriminalisztika a tárgyalóteremben*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008
- BODA József (főszerk.): *Rendészettudományi Szaklexikon*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019
- CZEBE András: A forenzikus azonosság fuzzy halmaza. *Ügyészek Lapja* 2020/2-3. szám, 7-18. oldal
- DOBOS János - KOVÁCS Gyula: *Kis nyomozástan (Harmadik, átdolgozott kiadás)*. Budapest, Dr. Kovács Gyula [KGyul@]
- DOBOS János: *Kriminovellák, zsarusztorik és egyéb történetek*. Budapest, Dr. Kovács Gyula [KGyul@], 2016
- GARAMVÖLGYI Vilmos (főszerk.): *Kriminalisztika Általános Rész*. Budapest, Belügyminisztérium Tanulmányi és Módszertani Osztálya, 1961
- GÁRDONYI Gergely: *A szemle jogi szabályozása*. In: VEREBÉLYI Imre (szerk.): *Az állam és a jog alapvető értékei a változó világban*. Győr, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2012, 136-145. oldal
- ILLÁR Sándor (szerk.): *Krimináltechnika. Tankönyv a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói részére*. Budapest, Belügyminisztérium Könyvkiadó, 1984
- JUHÁSZ József - SZŐKE István - O. NAGY Gábor - KOVALOVSKY Miklós (szerk.): *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1978
- KOVÁCS Gyula - LÓCZI Zsolt: *Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének nyomozása*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2009
- KOVÁCS Gyula - NAGY József: *A kriminálmetodika elméleti és gyakorlati kérdései. Egyetemi jegyzet*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyvkiadó Zrt., 2013
- KOVÁCS Gyula: A büntetőperbeli bizonyítás a bűnügyi vizsgálati (nyomozó) munka tükrében. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2003
- KOVÁCS Gyula: *A lopás nyomozása*. In: LAKATOS János (szerk.): *Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2008, 1-77. oldal
- KOVÁCS Gyula: *A nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények nyomozása*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2011

- KOVÁCS Gyula: A sorozat-bűncselekmények nyomozása. *Glossa Iuridica* 2020/3-4, 215-238. oldal
- KOVÁCS Gyula: Kriminlisztikai alapkérdések. *Glossa Iuridica* 2021/1-2, 183-197. oldal
- KOVÁCS Gyula: Nyomozás a gyakorlatban - A kezdeti lépésektől a nyomozás tervezéséig és szervezéséig. *Magyar Bűnüldöző*, 2014/1-2, 20-37. oldal
- KOVÁCS Gyula: *Nyomozási alapismeretek*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2004
- KOVÁCS Lajos - BÓI László - GIRHINY Kornél: *Emberölések nyomozása*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019
- KOVÁCS Lajos: *Sorozatgyilkos nyomában - A Pándy-ügy*. Budapest, Kossuth Kiadó, 2021
- LAKATOS János (szerk.): *Kriminlisztikai alapismeretek (Jegyzet)*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2005
- LAKATOS János (szerk.): *Krimináltaktika I.* Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2004
- LÓCZI Zsolt: *A rablás és a kifosztás nyomozása*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2010
- MOLNÁR Erzsébet: A vállalkozáson belüli előnyomozási eljárás interdiszciplináris kontextusban. *Jogtudományi Közlöny* 2016/9, 458-468. oldal
- NAGY József: *A kriminálmetodika általános kérdései*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2007
- RUDAS György (főszerk.): *Kriminlisztika Különös Rész (Metodika) I. kötet*. Budapest, Belügyminisztérium Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, 1973
- TÓTH Éva - BELOVICS Ervin (szerk.): *A büntetőeljárás segédtudományai I.* Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, 2015
- WEINGART, Albert: *Krimináltaktik. Ein Handbuch für das Untersuchen von Verbrechen*. Leipzig, Duncker & Humblot, 1904

7.2. Internetes hivatkozások

- Az Európai Unió Kiadóhivatala - A Tanács határozata (2001. május 28.) az európai bűnmegelőzési hálózat létrehozásáról: <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/4f3a53e3-3b51-4e87-9955-de21b87c6c58> (2021.06.09.)
- Azt mondják - Könyv, vers, irodalom idézetek: <https://aztmondjak.hu/csak-tiszta-forrasbol-bartok-bela-a-kilenc-csodaszarvas/> (2021.06.04.)
- Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Bűnügyi szakjogász (LLM) szakirányútovábbképzési szak: <https://ajk.kre.hu/index.php/bunugyi-szakjogasz-ll-m-szaki-ranyu-tovabbkepzesi-szak> (2021.06.23.)
- KOVÁCS Gyula: *Forrónyomos felderítés* - <https://www.jogiforum.hu/publikaciok/1115> (2021.06.04.)
- YouTube ^{HU} - Bartók Béla felolvassa a Cantata Profana szövegét - <https://www.youtube.com/watch?v=jsX918f9A3g> (2021.06.04.)

8. Felhasznált jogszabályok jegyzéke

- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Régi Btk.): 197-198. §, 329/A. §

- 1993. évi XVII. törvény a büntető jogszabályok módosításáról: 72. §
- 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (Rtv.): 10. §, 29-29/A. §, 30-31. §, 33. §, 37. §, 43. §, 63-75/L. §
- 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről (Eütv.): 217. §
- 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (régi Be.): 63/A. §, 164. §, 200-206/A. §
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (új Btk.): 160. §, 195-197. §, 287. §, 301-305. §, 314. §, 320. §, 365-368. §, 370. §, 372. §, 376. §, 380. §
- 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (új Be.): 11-37. §, 146-147. §, 163-260. §, 261-270. §, 272. §, 339-447. §,
- 351/2013. (X. 4.) Korm. rendelet a halottvizsgálatról és a halottakkal kapcsolatos eljárásról: 7-27. §
- 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól: 68-72. §, 74-77. §, 80-84. §, 86. §, 93-207. §, 133-136. §, 150-155. §
- 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról: 10-12. §, 16. §, 19. §, 25. §, 28-31. §,

9. Mellékletek

A mellékletek jegyzéke:

1. A kriminalisztika felosztása
2. A lopás csoportosítása
3. A verziók csoportosítása és a nyomozási terv fajtái
4. Az ügytől a személyig és a személytől az ügyig folytatott nyomozás
5. A kriminálmetodika felépítése I.
6. A kriminálmetodika felépítése II.
7. A kriminálmetodika statikus és dinamikus része
8. A kriminálmetodika főcsoportjai és a főcsoportokhoz kapcsolódó tételek

1. A kriminalisztika felosztása

KRIMINALISZTIKA	
Általános rész	Különös rész
Kriminalisztikaelmélet	Kriminálmetodika
Kriminalisztikatörténet	
Kriminálstratégia	
Krimináltaktika	
Krimináltechnika	
Bűnügyi szolgálati ismeretek	

2. A lopás csoportosítása

A LOPÁS (370. §) CSOPORTOSÍTÁSA	
Btk.-ban nem nevesített	Btk.-ban nevesített
Alkalmi vagy bolti (üzleti áruházi) lopás	Kisebb értékre elkövetett lopás [Btk. 370. § (2) bekezdés a) pontja]
Állatlopás	Szabálysértési értékre, a Btk. szerint meghatározott módon elkövetett lopás vétsége [Btk. 370. § (2) bekezdés b), illetve ba)-bi) pontja] - Lásd még a Btk. 370. § (3) bekezdés ba), (4) bekezdés b), (5) bekezdés b) és (6) bekezdés b) pontjában foglalt minősítő körülményeket is.
Fürdő- vagy üdülőhelyi, illetve szállodai lopás (régén: strandlopás)	Bűnszövetségben elkövetett lopás [370. § (2) bekezdés ba) pontja]
Gépjárműlopás (gépjárműről vagy gépjárműből lopás) - Vesd össze a jármű önkényes elvételeivel (380. §)	Üzletszerűen elkövetett lopás [370. § (2) bekezdés bb) pontja]
Mezőgazdasági termény vagy terméklopás	Dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás [370. § (2) bekezdés bc) pontja] Zsebtolvajlás útján elkövetett lopás - zseblogás [370. § (2) bekezdés bd) pontja]
Munkáltató sérelmére elkövetett lopás	Közokirat, magánokirat vagy készpénz-helyettesítő fizetési eszköz egyidejű elvételeivel elkövetett lopás [370. § (2) bekezdés be) pontja]
Poggyászlopás (specifikum: repülőtéri poggyászlopás)	Helyiségbe vagy ehhez tartozó bekerített helyre megtévesztéssel, vagy a jogosult, illetve a használó tudta és beleegyezése nélkül bemelve elkövetett lopás - trükkös lopás vagy besurranásos lopás [370. § (2) bekezdés bf) pontja]
Vasúti dézsma	Hamis vagy lopott kulcs használatával elkövetett lopás [370. § (2) bekezdés bg) pontja]
Villamos- és gazdaságilag hasznosítható más energialopás (régén: áramlopás)	Helyiségbe a jogosult, vagy a használó tudta és beleegyezése nélkül dolog elleni erőszakkal, illetve hamis vagy lopott kulcs használatával bemelve elkövetett lopás - betöréses lopás [370. § (2) bekezdés bf) pontja, plusz bc) és/vagy bg) pontja]
Zártöréses lopás (amennyiben helyiségben lévő páncél- vagy lemezszekrény zárját törik fel, az betöréses lopásnak minősül).	Lakást vagy hasonló helyiséget az elkövetővel közösen használó sérelmére elkövetett lopás (itt nem a munkáltató a sértett) - házi vagy munkahelyi lopás [370. § (2) bekezdés bh) pontja]
	Erdőben jogellenes fakivágással elkövetett lopás [370. § (2) bekezdés bi) pontja] - Ez nem minősül dolog elleni erőszakkal történő elkövetésnek
	Nagyobb értékre elkövetett lopás [370. § (3) bekezdés a) pontja]
	Védett kulturális javak körébe tartozó tárgyra vagy régészeti leletre kisebb értékre elkövetett lopás - műkinclslopás [370. § (3) bekezdés bb) pontja]
	Vallási tisztelet tárgyára, kisebb értékre elkövetett lopás [370. § (3) bekezdés bc) pontja]
	Holttesten lévő tárgyra, illetve temetőben vagy temetkezési emlékhelyen a halott emlékére rendelt tárgyra, kisebb értékre elkövetett lopás [370. § (3) bekezdés bd) pontja]
	Nemesfémre, nemesfém ötvözetére vagy fémkereskedelmi engedélyköteles anyagra, kisebb értékre elkövetett lopás - fémlopás [370. § (3) bekezdés be) pontja]

	Közveszély színhelyén szabálysértési vagy kisebb értékre elkövetett lopás [370. § (3) bekezdés c) pontja] - Lásd még a Btk. 370. § (4) bekezdés b), (5) bekezdés b) és (6) bekezdés b) pontjában foglalt minősítő körülményeket is.
	Jelentős értékre elkövetett lopás [370. § (4) bekezdés a) pontja]
	Különösen nagy értékre elkövetett lopás [370. § (5) bekezdés a) pontja]
	Különösen jelentős értékre elkövetett lopás [370. § (6) bekezdés a) pontja]
	Érték-egybefoglalás folytán megvalósuló lopás: bűncselekmény valósul meg, ha ugyanazon elkövető által, egy éven belül elkövetett és elbírált, ugyanolyan tulajdon elleni szabálysértés esetén a dolog értéke (az okozott kár, illetve az okozott vagyoni hátrány) az ötvenezer forintot érték-egybefoglalás folytán meghaladja.

3. A verziók csoportosítása és a nyomozási terv fajtái¹²⁶

A VERZIÓK CSOPORTOSÍTÁSA	
Alapverziók	Mi történt?
	Ki, kivel követte el?
Verziók terjedelmük szerint	Általános verziók
	Részverziók
Verziók, tárgyukra tekintettel	Történeti verziók
	Minősítési verziók
	Munkaverziók
Verziók, készítőjük alapján	A nyomozó hatóság tagja által készített verziók
	Az eljárás egyes szereplői álláspontját tükröző verziók

A NYOMOZÁSI TERV FAJTÁI	
Tartalmi szempontok szerint	A nyomozás egészét átfogó terv
	Részterv
Formai szempontok alapján	Gondolati terv
	Feljegyzésszerű terv
	Írásbeli nyomozási terv
	Típusterv

4. Ügytől a személyig és a személytől az ügyig folytatott nyomozás¹²⁷

AZ ÜGYTŐL A SZEMÉLYIG ÉS A SZEMÉLYTŐL AZ ÜGYIG MODELL ¹²⁸		
	Az ügytől a személyig	A személytől az ügyig
1.	A bűncselekmény gyanúja, amely meghatározott személyhez nem köthető	A bűncselekmény gyanúja, amely meghatározott személyhez köthető
2.	A bűncselekmény gyanújára vonatkozó információk ellenőrzése	A személyre szabott megalapozott gyanú (és indokolt esetben a bűncselekmény gyanújának) megerősítése

¹²⁶ DOBOS - KOVÁCS i.m. 180.

¹²⁷ Uo. 163.

¹²⁸ A táblázat a két modellt párhuzamosan szemlélteti. Megjegyzendő, hogy eredményes felderítés esetében (amikor az ismeretlen tettes személyére fény derül), a két modell folyamatosan (egymás után) ábrázolható.

3.	Az ellenőrzés eredményének megfelelő intézkedések fogantatosítása	A bizonyítás tárgyának a meghatározása és a nyomozás tervezése
4.	Nyomozás az ismeretlen elkövető kilétének a megállapítása érdekében (felderítés)	Bizonyítás, másképpen maga a vizsgálat
5.	Az ismeretlen elkövető kilétének a megállapítása (a felderítés befejezése)	A bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése
6.	Hasonló történt-e? - a cselekmény része lehet-e egy sorozatnak, avagy az ismert tetteshez további bűncselekmények elkövetése köthető-e?	

5. A kriminálmetodika felépítése I.

A KRIMINÁLMETODIKA FELÉPÍTÉSE I.	
I. Klasszikus felépítés	II. Továbbgondolt felépítés (2000-es évek)
1.1. A bűncselekmény fogalma, a nyomozás során megállapítandó körülmények	2.1. A cselekmény vagy esemény fogalma (lényegében a büntetőjogi megítélés, vagyis a minősítés)
1.2. A nyomozás kezdeti szakaszának tervezése	2.2. Az eljárás célja és a bizonyítás tárgya
1.3. Az adott bűncselekményfajta nyomozása tervezésének sajátosságai	2.3. A hatáskör és az illetékesség
1.4. Az egyes nyomozási cselekmények fogantatosítása taktikájának sajátosságai	2.4. Az elkövetés jellemzői (idetartoznak az úgynevezett szituációs ismérvek, valamint az elkövetést közvetlenül lehetővé tevő okok és körülmények is)
1.5. Az adott bűncselekményfajta megelőzése	2.5. Az elkövetői kör és annak jellemzői (ez inkább kriminológia)
	2.6. A tudásra jutás módjai
	2.7. Az elsődleges intézkedések és a halaszthatatlan nyomozási cselekmények
	2.8. A nyomozás tervezése és szervezése
	2.9. A felderítés és a bizonyítás speciális feladatai
	2.10. A megelőzés lehetőségei

6. A kriminálmetodika felépítése II.

A KRIMINÁLMETODIKA FELÉPÍTÉSE II.		
I. Klasszikus felépítés	II. Továbbgondolt felépítés	III. Felépítés napjainkban
1.1. A bűncselekmény fogalma, a nyomozás során megállapítandó körülmények	2.1. A cselekmény vagy esemény fogalma (lényegében a büntetőjogi megítélés, vagyis a minősítés)	3.1. A cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai
1.2. A nyomozás kezdeti szakaszának tervezése	2.2. Az eljárás célja és a bizonyítás tárgya	3.2. A bizonyítás tárgya (a bizonyítandó és a bizonyító tények köre, a potenciális bizonyítékforrások)
1.3. Az adott bűncselekményfajta nyomozása tervezésének sajátosságai	2.3. A hatáskör és az illetékesség	3.3. A tudásra jutás forrásai és módjai
1.4. Az egyes nyomozási cselekmények fogantatosítása taktikájának sajátosságai	2.4. Az elkövetés jellemzői (idetartoznak az úgynevezett szituációs ismérvek, valamint az elkövetést közvetlenül lehetővé tevő okok és körülmények is)	3.4. A hatáskör és az illetékesség megállapítása
1.5. Az adott bűncselekményfajta megelőzése	2.5. Az elkövetői kör és annak jellemzői (ez inkább kriminológia)	3.5. Az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények

	2.6. A tudásra jutás módjai	3.6. A nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése
	2.7. Az elsődleges intézkedések és a halaszthatatlan nyomozási cselekmények	3.7. A bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai
	2.8. A nyomozás tervezése és szervezése	3.8. A bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése
	2.9. A felderítés és a bizonyítás speciális feladatai	3.9. Intézkedések a nyomozás befejezését követően
	2.10. A megelőzés lehetőségei	3.10. A bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák
		3.11. A bűncselekmény megelőzésének speciális feladatai

7. A kriminálmetodika statikus és dinamikus része

KRIMINÁLMETODIKA	
Statikus rész	Dinamikus rész
1. A cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai (1.)	1. A tudásra jutás forrásai és módjai (3.)
2. A bizonyítás tárgya (2.)	2. A hatáskör és az illetékesség megállapítása (4.)
3. A bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák (10.)	3. Az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények (5.)
4. A bűncselekmény megelőzésének speciális feladatai (11.)	4. A nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése (6.)
	5. A bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai (7.)
	6. A bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése (8.)
	7. Intézkedés a nyomozás befejezését követően (9.)

8. A kriminálmetodika főcsoportjai és a főcsoportokhoz kapcsolódó tételek

A KRIMINÁLMETODIKA FŐCSOPORTJAI	
Főcsoportok	A főcsoportokhoz kapcsolódó tételek
I. Általános alapvetések	1.1. A cselekmény büntetőjogi megítélése, kriminalisztikai és kriminológiai sajátosságai (1.)
II. A bizonyítás tárgya	2.1. A bizonyítandó és a bizonyító tények köre, a potenciális bizonyítékforrások (2.)
III. A nyomozás	3.1. A tudásra jutás forrásai és módjai (3.)
	3.2. A hatáskör és az illetékesség megállapítása (4.)
	3.3. Az elsődleges intézkedések és a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekmények (5.)
	3.4. A nyomozás tervezése, szervezése és ellenőrzése (6.)
	3.5. A bűncselekmény nyomozásának speciális szabályai (7.)
IV. A nyomozás befejezése	4.1. A bizonyítékok értékelése és a nyomozás befejezése (8.)

	4.2. Intézkedés a nyomozás befejezését követően (9.)
V. A nyomozás teljességével összefüggő feladatok	5.1. A bűncselekmény nyomozása során felmerülő elméleti és gyakorlati problémák (10.)
	5.2. A bűncselekmény megelőzésének speciális feladatai (11.)